

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA
UYGULAMALARININ İRDELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar İdil KANAT DURALI

Mimarlık Anabilim Dalı
Mimari Tasarım Sorunları Lisansüstü Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fehmi KIZIL

EYLÜL 2007
İSTANBUL

İdil Kanat Duralı tarafından hazırlanan “TARİHİ ÇEVRE’DE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARININ İRDELENMESİ” adlı bu tezin, Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Fehmi Kızıl
Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Sorunları Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi: 25/9/2007

Danışman: Prof. Dr. Fehmi Kızıl (M.S.G.S.Ü.)

Jüri Üyesi: Prof. Ali Muslubaş (M.S.G.S.Ü.)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Oğuz Ceylan (M.S.G.S.Ü.)

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
SOMMARIO	IV
SUMMARY	VI
FOTOĞRAF LİSTESİ	VIII
ÇİZİM LİSTESİ	X
1. GİRİŞ	1
2. TARİHİ ÇEVRE VE KORUMA KAVRAMI	3
2.1. Tarihi Çevre Kavramı'nın tanımı ve önemi	3
2.2. Tarihi Çevre'nin bozulmasına neden olan etkenler	4
2.3. Tarihi Çevreyi koruma nedenleri	10
2.4. Çağdaş Koruma anlayışı ve Koruma bilinci	11
3. TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA	21
3.1. Tarihi Çevrede yeni yapılaşma nedenleri	21
3.1.1. Toplumsal Nedenler	21
3.1.2. Ekonomik Nedenler	22
3.1.3. Politik Nedenler	23
3.2. Tarihi Çevrede yeni yapı tasarımı konusunda alınmış Evrensel kararlar ve Türkiye'de yasal düzenlemeler	24
3.2.1. Evrensel kararlar	24
3.2.1.1. Carta del Restauro, 1931	24
3.2.1.2. Venedik Tüzüğü, 1964	25
3.2.1.3. Amsterdam Bildirgesi, 1975	26
3.2.1.4. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler, Unesco, 30 Kasım 1976, Nairobi	26
3.2.1.5. Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü, Icomos Washington Tüzüğü, 1987	28
3.2.1.6. Icomos Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, 1999	28
3.2.1.7. Avrupa Tarihi Kentler Birliği, Göteborg Bildirgesi, 2005	29
3.2.2. Türkiye'de yasal düzenlemeler	30
3.2.2.1. 2863 Sayılı (5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Değişik) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	30
3.2.2.2. Yönetmelikler	33
3.2.2.3. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları	34
3.2.2.4. Mimarlar Odası Çalışmalarından	35
3.2.2.5. Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Plan Notları	37

3.3. Tarihi Çevrede yeni yapı tasarımında dikkate alınması gereken ilkeler	38
3.4. Tarihi Çevrede yeni yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	42
3.4.1. Kütle (yükseklik, genişlik)	42
3.4.2. Cephe (oran, malzeme, renk, cephe sürekliliği)	43
3.4.3. Çevresel Konum (yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri, parsel içindeki konum)	44
3.5. Tarihi Çevrede yeni yapılaşma yöntemleri	44
3.5.1. Uyumlu Yapma Yöntemi	44
3.5.1.1. Benzetme Yöntemi	45
3.5.1.2. Etkisizleştirme (Nötrleştirme) Yöntemi	45
3.5.1.3. Yorumlama Yöntemi	45
3.5.2. Karşıtlık (Zıttını Yapma) Yöntemi	46
4. TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARINDAN ÖRNEKLERİN İRDELENMESİ	48
4.1. Seçilen örneklerin kullanılan yeni yapılaşma yöntemlerine göre sınıflandırılması	48
4.2. Uyumlu yapma yöntemiyle tasarlanmış örnekler	51
4.2.1. Benzetme yöntemiyle tasarlanmış örnekler	51
4.2.2. Etkisizleştirme(Nötrleştirme)yöntemiyle tasarlanmış örnekler	54
4.2.3. Yorumlama yöntemiyle tasarlanmış örnekler	64
4.3. Karşıtlık (Zıttını Yapma) yöntemiyle tasarlanmış örnekler	69
5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	86
KAYNAKLAR	89
ÖZGEÇMİŞ	97

ÖNSÖZ

Güncel bir sorun olan Tarihi Çevre’de Yeni Yapılaşma sorunun ele alındığı bu çalışma ile sorunun ciddiyetine dikkatler çekilmek istenmiş, yasalar çerçevesinde yapı yapılabilir boşlukların tarihi çevrede nasıl değerlendirilebileceklerine dair ipuçları verilmek istenmiştir.

Bu çalışma sırasında bilgi ve yardımlarını esirgemeyen, deneyimleriyle beni yönlendiren değerli danışman hocam Prof. Dr. Fehmi KIZIL’ a, bilgi ve deneyimlerini paylaşarak beni yönlendiren jüri üyeleri Prof. Ali MUSLUBAŞ ve Prof. Dr. Oğuz CEYLAN’ a teşekkürlerimi sunar, ayrıca çalışmamı inceleyen jüri üyelerine emekleri için de teşekkür ederim. Yüksek Lisans eğitimim boyunca gösterdikleri anlayış ve destekten dolayı İSTON A.Ş.’ye teşekkür ederim.

Bu çalışmanın her sürecinde büyük bir sabırla bana destek olan ve hiç yalnız bırakmayan sevgili eşim İlker’e, bana hep ilgi ve anlayışla destek olan ve inanan Anneme, ağabeyime, aileme ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Aramızdan ayrılrsa da varlığını ve desteğini her an hissettiğim, yaşama sevincini bana ve bütün çevremizdekilere aşıl原因 Babama da ömür boyu gösterdiği destekten ve bana olan inancından dolayı teşekkür ediyor ve sevgiyle anıyorum.

İdil KANAT DURALI

İstanbul, Eylül 2007

TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARININ İRDELENMESİ

İdil KANAT DURALI

ÖZET

Tarihi dokuda yeni yapılaşma konusunun öneminin kavranması için gelişmiş bir koruma bilincinin oluşması gerekmektedir. Tarihi çevrenin korunmasının ve gelecek nesillere aktarılmasının öneminin kavrandığı toplumlarda konunun hassasiyeti anlaşılmıştır. Sadece kamuoyu bilinci olarak değil, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, merkezi ve yerel yönetimlerin hepsinin işbirliği içinde kendi payına düşeni yapması gereken bir durum söz konusudur.

Yapılı çevrenin değişime uğraması doğaldır, önemli olan onu bizim doğru yönlendirmemizdir. Çağın özelliklerini yansıtan yeni yapıların tarihsel ve kentsel sahnede yerini alması geleceğe aktaracağımız çok önemli bir değerdir. Tarihi dokuda yeni yapılaşma konusu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gündemde olan bir konudur. Bu çalışma ile konunun öneminin vurgulanması ve dikkatlerin bu yöne çekilerek daha hassas yaklaşılması gerektiğinin altı çizilmek istenmiştir.

Birinci bölüm olan Giriş bölümünde, çalışmanın amacı ve çalışma kapsamında yapılan çalışmalar kısaca tanımlanmıştır.

İkinci bölümde tarihi çevre kavramının tanımı yapıldıktan sonra çağın gerekleri doğrultusunda değişikliklere uğraması son derece doğal olan tarihi çevrenin önemi vurgulanmıştır. Bazı sosyal etkenler, yanlış politikalar ve doğal afetler sonucu bozulan tarihi çevrede bu bozulmaya sebep olan etkenler açıklanırken, taşıdığı değerlerden dolayı korunmasının gerekçeleri anlatılmıştır. Son olarak da tarihi çevre koruma bilincinin dünyada ve Türkiye'de geçirdiği tarihi süreç kısaca açıklanmış,

dünyada yapılan bir kaç olumlu koruma uygulaması örneklerinden bahsederek çağdaş koruma bilinci açıklanmaya çalışılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde tarihi çevre’de yeni yapılaşma başlığı altında, konunun nedenleri, konu hakkında alınmış evrensel kararlardan, ülkemizde konuyu etkileyen yasal düzenlemelerden gerekli görülen bölümler aktarılmıştır. Tüm bu incelemeler ışığında tarihi çevre’de yeni yapı tasarımında dikkate alınması gereken ilkeler ve yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar sıralanmıştır. Tarihi çevre’de günümüzde kabul gören yeni yapılaşma yöntemlerinin açıklanmasıyla bölüm sonuçlanmıştır.

Dördüncü bölümde seçilen örneklerin, yöntemlere göre genel değerlendirme tablosunda sıralandıktan sonra, teker teker tasarımı etkileyen ana unsurlar bağlamında bir değerlendirme tablosuyla incelendiğini görüyoruz.

Değerlendirme ve sonuç bölümü olan beşinci bölümde konu ile ilgili dünyada ve ülkemizde gelinen seviye ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Dünyada, artan imkanlar ve gelişen teknoloji sayesinde sürekli değişen ve gelişen farklı tasarım yaklaşımlarının sınırlandırılması çok hassas bir konudur, önemli olan ilkelerin doğru belirlenmesi ve sağlanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Çevre, Koruma, Yeni Yapılaşma, Kültürel Miras

ANALISI E VALUTAZIONE DI NUOVE COSTRUZIONI IN AREE STORICHE

İdil KANAT DURALI

SOMMARIO

Oggetto di questa tesi é la progettazione di nuove costruzioni in aree storiche.

Si ha bisogno di una vera consapevolezza di conservazione dei beni culturali e architettonici per capire bene l'importanza dell'argomento. La conservazione dei beni storici architettonici e la loro trasmissione da generazioni a generazioni é molto importante. L'ambiente artificiale si trasforma nel tempo e questa trasformazione viene considerata naturale dato che anche le condizioni si trasformano. L'importante é direzionare questa trasformazione nel modo corretto, e con costruzioni contemporanee, capaci di trasmettere valori quotidiani alle prossime generazioni questo é possibile. Con questa tesi si é voluto ricordare l'esistenza del problema di progettazione architettonica in aree storiche e l'importanza della ricerca della soluzione.

La Tesi si articola in due Parti: una Prima Parte costituita dai Capitoli 1.2.3. in cui sono riportate le informazioni raccolte nella prima fase di documentazione, ed una Seconda Parte costituita dal Capitolo 4 in cui vengono analizzati e valutati esempi dal mondo di nuove costruzioni in aree storiche.

Il Capitolo 1 di Introduzione riguarda la definizione generale del concetto della tesi.

Il Capitolo 2 é costituito dalla definizione e l'importanza del concetto area storica, cause di degrado, motivi di conservazione, definizione del concetto attuale di conservazione dei beni culturali e architettonici.

Il Capitolo 3 consiste nella spiegazione delle cause di nuove costruzioni in aree storiche, decisioni internazionali riguardanti l'argomento soggetto di questa tesi, analisi di regolazioni legali in Turchia. Dopo queste analisi e osservazioni si sono cercati di definire i principi di progettazione in aree storiche e gli elementi principali che influiscono la progettazione. Il Capitolo si conclude con la definizione dei metodi possibili attuali di progettazione in aree storiche.

Il Capitolo 4 invece é costituito dalla valutazione degli esempi scelti dal mondo di costruzioni in aree storiche, in base ad una prima tabella di categoramento di possibili metodi definiti di progettazione e da una seconda valutazione di ogni costruzione in base agli elementi principali che influiscono la progettazione in aree storiche.

L'ultimo Capitolo di considerazione e conclusione consiste in considerazioni generali riguardanti il livello sia in Turchia che nel mondo di progettazione in aree storiche. Definire e delimitare i metodi di progettazione é un argomento molto critico e importante, bisogna definire correttamente i principi di progettazione e farli funzionare.

Parole Chiave: Aree Storiche, Conservazione, Nuove Costruzioni, Patrimonio Culturale

EVALUATION OF NEW SETTLEMENTS IN HISTORICAL AREAS

İdil KANAT DURALI

SUMMARY

To understand the importance of structuring in historical areas you need a profound consciousness for conservation. The importance of conservation of historical areas and transfer them to new generations is very significant. In order to underline the importance of this issue, the universities, non-governmental organizations, local authorities and governmental institutes should work in cooperation with each other.

The transformation of the artificial areas is not an issue, the issue is to direct this transformation correctly. This is possible only through new settlements taking place in historical and urban stage, that can transfer quotidian values to new generations. The subject of new settlements in historical areas is very popular in Turkey like the rest of the world. The thesis aimed to mention the significance of the subject and take attention on it.

In the first chapter “Introduction”, the purpose and scope of the work is being explained.

In the second chapter, the concept of historical area, the importance of it, the effects that cause the damage of the historical area, the reasons of conservation and lastly the contemporary consciousness of conservation are tried to be explained.

In the 3rd chapter, under the title of new settlements in historical areas, the reasons of the subject, global decisions taken and the legal arrangements that effect directly to subject in Turkey are analyzed. Under the highlight of all these analysis, the principles of design in historical areas and main criterias that effect the design of new

settlements in the historical areas are described. And with the explanation of contemporary design methods in historical areas, the chapter is finalized.

In chapter 4, the chosen examples of new settlements in the world are analyzed with an evaluation table by their design methods and by main criterias that effect the design.

In the 5th chapter “evaluation and conclusion”, a general evaluation is given about the level that is reached in Turkey and the rest of the world. With the growing possibilities and developing technologies, different design approaches are developing, delimit these approaches is a very critical subject, the important thing is to define correctly the principles of design and make them work.

Key Words: Historical Area, Conservation, New Settlements, Cultural Heritage

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 4.1: yeni yapı, genel görünüş.

Fotoğraf 4.2: tarihi doku içindeki beyaz sıvalı yeni yapı, çevresiyle genel görünüş.

Fotoğraf 4.3: yapının Repubblica meydanından görünüşü.

Fotoğraf 4.4: yeni yapının çevresiyle genel görünüşü.

Fotoğraf 4.5: yapının ana caddeye bakan cephesi.

Fotoğraf 4.6: yapının genel görünüşü.

Fotoğraf 4.7: yapının cadde cephesi.

Fotoğraf 4.8: terastan görünüş.

Fotoğraf 4.9: tarihi doku ve yapı.

Fotoğraf 4.10: yapının bahçesi.

Fotoğraf 4.11: iç mekân.

Fotoğraf 4.12: bahçe.

Fotoğraf 4.13: bahçeye bakan arkatlı geçiş.

Fotoğraf 4.14: yapının İstiklal caddesi cephesi.

Fotoğraf 4.15: yapının Meşrutiyet caddesi cephesi.

Fotoğraf 4.16: yapının ön cephesi.

Fotoğraf 4.17: yapının ön cephesi.

Fotoğraf 4.18: yapının Tiyatro Caddesi cephesi.

Fotoğraf 4.19: yapının ara sokak

Fotoğraf 4.20: yapının arka cephesi.

Fotoğraf 4.21: Tiyatro Caddesi.

Fotoğraf 4.22: yeni yapı, ön görünüş.

Fotoğraf 4.23: yeni yapı, genel görünüş.

Fotoğraf 4.24: yeni yapı ile geleneksel yapı arasındaki ilişki.

Fotoğraf 4.25: yeni yapı.

Fotoğraf 4.26: detay.

Fotoğraf 4.27: detay.

Fotoğraf 4. 28: Floransa'nın ilk localı binası.

Fotoğraf 4.29: yapının Büyük Kanal'dan görünüşü.

- Fotoğraf 4.30:** yapının ön görünüşü.
- Fotoğraf 4.31:** sokak genel görünüş.
- Fotoğraf 4.32:** sokak genel gör.
- Fotoğraf 4.33:** yapı ve çevresi.
- Fotoğraf 4.34:** yeni yapı ve geleneksel yapı.
- Fotoğraf 4.35:** yapının görünüşü.
- Fotoğraf 4.36:** çevre dokusu.
- Fotoğraf 4.37:** meydandan görünüş.
- Fotoğraf 4.38:** yeni yapı ve katedral.
- Fotoğraf 4.39:** yeni yapı ve katedral.
- Fotoğraf 4.40:** uzaktan görünüş.
- Fotoğraf 4.41:** yeni ve geleneksel bir arada.
- Fotoğraf 4.42:** çevre dokusu.
- Fotoğraf 4.43:** genel görünüş.
- Fotoğraf 4.44:** görünüş.
- Fotoğraf 4.45:** görünüş.
- Fotoğraf 4.46:** genel görünüş.
- Fotoğraf 4.47:** görünüş.
- Fotoğraf 4.48:** meydan cephesi.
- Fotoğraf 4.49:** meydan cephesinden detay.
- Fotoğraf 4.50:** Cardenal Belluga meydanı genel görünüş.
- Fotoğraf 4.51:** yapının balkonundan meydana bakış.
- Fotoğraf 4.52:** yapının balkonundan meydana bakış.
- Fotoğraf 4.53:** yapının balkonundan meydana bakış.
- Fotoğraf 4.54:** yapının balkonundan meydana bakış.
- Fotoğraf 4.55:** iç mekan.
- Fotoğraf 4.56:** balkon.
- Fotoğraf 4.57:** balkon.
- Fotoğraf 4.58:** ön görünüş.
- Fotoğraf 4.59:** yan görünüş
- Fotoğraf 4.60:** yeni yapı geleneksel yapı ilişkisi

- Fotoğraf 4.61:** Ara Pacis Müzesi genel görünüş.
- Fotoğraf 4.62:** köprüden görünüş.
- Fotoğraf 4.63:** giriş.
- Fotoğraf 4.64:** iç mekan.
- Fotoğraf 4.65:** atlar, sunak.
- Fotoğraf 4.66:** bina, genel görünüş.
- Fotoğraf 4.67:** cam kule.
- Fotoğraf 4.68:** yapının nehir cephesi.
- Fotoğraf 4.69:** Koruna house, PRAG.
- Fotoğraf 4.70:** beton kuleden detay.
- Fotoğraf 4.71:** cam kuleden detay.
- Fotoğraf 4.72:** ön görünüş.
- Fotoğraf 4.73:** yeni yapı ve geleneksel yapının cadde görünüşü.
- Fotoğraf 4.74:** yeni yapı ve geleneksel yapı, yakın plan.
- Fotoğraf 4.75:** cam cephe ve geleneksel dokunun yansıması.
- Fotoğraf 4.76:** genel görünüş.
- Fotoğraf 4.77:** genel görünüş.
- Fotoğraf 4.78:** giriş cephesi.
- Fotoğraf 4.79:** detay.
- Fotoğraf 4.80:** detay.
- Fotoğraf 4.81:** iç mekan.
- Fotoğraf 4.82:** iç mekan.
- Fotoğraf 4.83:** iç mekan.

ÇİZİM LİSTESİ

- Çizim 4.1:** vaziyet planı.

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Geçmiş uygarlıklardan günümüze ulaşmış yapıları ve doğal çevre, tarihi çevreyi oluşturmaktadır. Tarihi çevreyi incelemek ve tanımak, dünyanın gelecek nesilleri olan bizlere kendimizi tanıma, tanımlama ve nereden geldiğimizi anlama şansı tanımaktadır. İşte bu yüzden kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması konusu çok önemlidir. Ancak günümüzde bir takım sosyal, kültürel ve ekonomik sebeplerden dolayı bu mirasın gerektiği gibi korunamadığını söyleyebiliriz.

Özellikle büyük kentlerdeki hızlı kentleşme ve göç gibi faktörler kenti olumsuz etkiler, kentsel yapının bozulmasına yol açar. Günün koşulları ve ihtiyaçları değiştikçe kentte değişime uğrar, bu değişimi kontrol altına almak ve doğru yönlendirmek önemlidir. Koruma olgusu bu değişimin tarihi kimliği zedelememesini sağlamaktadır.

Çağdaş koruma anlayışında, tarihi çevre tüm bileşenleriyle değerlendirilir ve kent yaşamına işlevsel olarak katılması, kentin gelecekteki yaşamıyla bütünleşmesi sağlanır.

Koruma sorununun yanı sıra tarihi çevredeki yeni yapıların da tarihi çevreye duyarlı tasarlanması sorunu mevcuttur. Kültürel ve Mimari mirasın çağdaş bir anlayışla yorumlanması bu hususta aydınlatıcı olacak, tarihi çevrelerin yeni fiziksel çevreler oluşturulurken bir veri niteliğinde kullanılması yol gösterici olacaktır.

Araştırmanın amacı, tarihi dokuda yeni yapılaşma konusunda göz önünde bulundurulacak hususlara dikkat çekmek ve konunun önemini vurgulamaktır. Ayrıca, tarihi çevrede yasalar çerçevesinde yapı yapılabilir boşlukların doğru değerlendirilmesine katkıda bulunmak, bu çalışmanın hedeflerindedir.

Araştırma kapsamında tarihi evre kavramı, öneminin vurgulanması, koruma kavramı, yaşanan değişimler sonucu ortaya çıkan sorunların tanımlanması, konuyla ilgili yasal sürecin ve alınan evrensel kararların incelenmesi, tarihi çevrede yeni yapılaşmayı etkileyen unsurların ve dikkate alınması gereken ilkelerin belirlenmesine çalışılacaktır. Tarihi çevrede yapılmış uygulamalardan örnekler sistematik bir şekilde incelenerek farklı yaklaşımlar değerlendirilecek ve yorumlanmaya çalışılacaktır.

2. BÖLÜM

TARİHİ ÇEVRE ve KORUMA KAVRAMI

2.1. TARİHİ ÇEVRE KAVRAMI'NIN TANIMI VE ÖNEMİ

Geçmiş uygarlıklardan günümüze ulaşmış doğal ve yapılı çevre, tarihi çevreyi oluşturmaktadır. Tarihi çevreler geçmiş uygarlıkların sosyal yapısı, estetik anlayışları, yaşam biçimleri ile ilgili bilgiler verirler. Günümüze ulaşmış yapılar, yapıldıkları dönemlerin mimari üslupları, yapım teknikleri, toplumsal davranış kalıpları, toplumsal statü ve yaşam biçimleriyle ilgili fikir sahibi olmamızı sağlarlar.

“Yaşamayı içinde öğrendiğimiz çevre bizden önce yaşayanların biçimlendirdiği bir çevredir.”¹ Etrafımızı saran çevre yaşayan bir olgudur, zaman içinde değişir ve gelişir. Zaman kavramı söz konusu olunca çevrenin de bir belleğe sahip olduğunu söyleyebilir, tarihi bellekten bahsedebiliriz. Kentin, geçmişten günümüze ulaşmış, gelişmiş ve değişmiş ve tüm bunları belleğine işlemiş yapı ve kent dokusunun tümüne tarihi çevre diyebiliriz.

Kimi zaman tarihi olaylara tanıklık etmiş, kimi zaman sadece basit günlük olayların cereyan etmiş olduğu mekânlar, günümüze kadar ulaştıklarında, içerdikleri tüm değerleri (tarihi, psikolojik, sosyolojik, ekonomik vb.) gelecek kuşaklara aktarmışlar demektir ve yaşadıkları sürece de aktarmaya devam edeceklerdir.

Tarihi çevre kavramı kimlik kavramıyla ilintilidir. Bugüne kadar yaşadıklarımız kişiliğimizin ve kimliğimizin oluşmasında nasıl etkili olduysa aynı şekilde kentin geçmişi, geçmişindeki doğal ve yapılı çevre, bunların oluşmaları, yenilenmeleri, gelişmeleri ve bunlara sebep olan etkenler de kentin kimliğini oluşturur. Sağlam bir kimliğe sahip bir çevrede yaşayanlar, kuvvetli bağlarla kendilerini oraya ait hissederler. Aidiyet duygusu olan bireyler çevrelerine sahip çıkacaklardır ve değerlerini korumayı bileceklerdir.

---

¹ Eldem Nezh, "Tarih Bilinci ve Çağdaş Kişilik", Arredamento Dekorasyon, Mayıs 1992, s. 100-101

Değişen toplumsal anlayış ve ihtiyaçlar, doğal ve yapılı çevrenin de değişmesine sebep olur. Tarihi Çevreler de günün ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve dolayısıyla yaşayan bir çevre olmaya devam etmek için değişecek ve gelişeceklerdir.

Yeni fiziksel çevreler oluşturulurken tarihi çevreler bir veri olarak kullanılmalıdır. Tarihi çevre, fiziksel çevrenin zaman içindeki boyutunu, dolayısıyla da toplumun zaman içindeki boyutunu anımsatır.

Günümüzde hızlı kentleşme, düzensiz ve karmaşık yapılaşma, göç gibi sorunlarla karşı karşıya kalan büyük şehirlerde, günün ihtiyaçlarını karşılayamayan yapılı çevrenin değişmesi ve gelişmesi gayet doğaldır. Yapılı çevrenin bileşenlerinden biri olan tarihi çevre de, koruma bilinci tam olarak yerleşmemiş toplumlarda, bu değişimden nasibini alır ve tahrip olur. Bu değişimi kontrol altına almak ve doğru yönlendirmek gerekir, koruma olgusu işte bu aşamada başlar ve tarihi kimliğimizin zedelenmeden bu değişimi doğru yaşamamızı sağlar.

2.2. TARİHİ ÇEVRE’NİN BOZULMASINA NEDEN OLAN ETKENLER

Yapılı çevrenin bileşenlerinden biri olan tarihi çevrenin günümüze aktarılırken çağın gerekleri doğrultusunda değişikliklere uğraması doğaldır. Ancak bu değişim, henüz koruma bilincine ve yeterli eğitime ulaşamamış, tarihi çevrenin taşıdığı değerleri kavrayamamış toplumlarda tahribat boyutunda olmaktadır.

Tarihi çevrenin bozulmasına neden olan etkenlerin başında hızlı, çarpık kentleşme ve göç sorunu vardır. Bölgenin, toplumun değişen ihtiyaçlarına cevap veremeyecek hale gelmesi, orada yaşayan insan potansiyelinin evlerini terk etmesine sebep olmuştur. Bugün geçerli olmayan ve örnekleri giderek azalan eski bir yaşam tarzı ve sosyal ilişkilere göre tasarlanmış yapılar, bugünkü yaşama uyarlanmamakta ve dolayısıyla potansiyellerinin üzerinde kullanılmakta olduklarından fiziksel ve ekonomik ömürleri azalmaktadır.

Çevre karakterine uyum kaygısı olmadan, yerleşme dokusu dikkate alınmadan yoğun yapılaşma isteği, giderek artan trafik yükünü kaldırabilmek için yeni yolların açılmak istenmesi, tarihi çevrelerdeki elektrik, telefon, su, kanalizasyon gibi alt yapının eksikliği eski yapıların terk edilmek ve yıkılmak istenmesinin en önemli sebeplerindendir. *“Kentlerin plansız gelişmesi veya yeni planlarla sağlanan imar haklarıyla kat yüksekliklerinin artması tarihi çevreleri ve yapıları olumsuz etkilemekte, aşırı yüksek kütlelerle çevrilen külliyelerin silüetteki etkisini zayıflatmakta, algılanmasını olanaksızlaştırmaktadır. Yoğunluğun artması tarihi merkez ve yerleşmelerde yoğun araç trafiğine neden olmakta ve dar sokakların genişletilmesi için baskı yaratmakta; gürültü ve istenmeyen yabancı öğelerin alana girmesiyle, tarihi çevre görsel bütünlüğünü ve uyumlu çevre etkisini yitirmektedir.”*² Bölgeye getirilen yanlış işlevler de bölge halkını uzaklaştıran etkenlerdendir. Örneğin, Süleymaniye bölgesinde konut fonksiyonunun, yerini giderek hazır giyim ve ufak boyutlu üretim atölyelerine bıraktığını görüyoruz. Bölge çoğunlukla işyerlerine dönüştürülmüş bakımsız binalardan oluşan, kente göç etmiş düşük gelirli kesimin yaşadığı sosyal ve ekonomik çöküntü bölgesi haline gelmiştir. *“Ekonomik etkinliklerin artması, tarihi kent merkezlerinin ticari, yönetsel ve diğer işlevlerle aşırı yüklenmesine neden olabilir. Bu yükleme, yapıların da kapasite üstü kullanılmasını gerektirdiği takdirde olumsuz değişim ve dönüşümler görülebilir.”*³

*“Kent toprakları üzerindeki nüfus baskıları, toprağın kullanılması açısından eski ve yeni arasında büyük gerilimler doğurur. Topraktan elde edilecek ekonomik kazancın çekiciliği tarihin prestijinden fazla olduğu zaman koruma büyük halk yığınları için bir öncelik olmaktan çıkar. Bu ikilem, özellikle kentsel yaşama yeni geçmeye başlayan toplumlarda çok büyük boyutlara ulaşır. Nitekim Türkiye’de, yarım yüzyılda nüfusu on kat ile otuz kat arasında artan kentlerde toprak spekülasyonundan elde edilen gelirler devlet bütçesi düzeyine ulaştığı zaman, tarihi çevre bir deprem geçirmiş gibi yok olmuştur.”*⁴

---

² Madran Emre, Özgönül Nimet, **Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması**, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara 2005, s.47

³ A.g.k. s.47

⁴ Kuban Doğan, **Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık boyutu kuram ve uygulama**, İstanbul, YEM Yayınları, Kasım 2000, s.51

Alt yapı yetersizliği, kullanım zorlukları, eskime, kişilerin modern ve konforlu binalarda oturma istekleri sonucunda tarihi çevrelerdeki birçok yapı boş kalmaktadır. Kullanılmamaktan ve bakımsızlıktan dolayı oluşan bozulmalar sonucu birçok yapının artık kullanılamayacak hale geldiğini görüyoruz. Eski yapıların, bakım, onarım ve sağlıklaştırma işlemlerinin düzenli olarak yapılması çok önemlidir, son yıllara değin gerekli teknik ve maddi imkânların sağlanamaması çok büyük sorunlara yol açıyordu. Ülkemizde 1710 sayılı yasada devletten teknik ve maddi destekten bahsedilse de uygulamada yeterli olmamıştır. 2004 senesinde 5226 sayılı kanunla tekrar düzenlenen 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile özel mülkiyetteki tescilli yapılara bazı muafiyetler ve katkılar getirilmiş, yerel yönetimlere bazı yetki ve sorumluluklar verilerek mali katkılar sağlanmıştır. Yapılan bu yeni düzenleme sonucu gerekli onarım ve sağlıklaştırma işlemlerini karşılayacak parasal gücü olmayan vatandaşlara belli bir katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Yerel yönetimler de kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi için çok fazla kaynak ayırmıyorlardı, daha çok merkezi yönetimden kaynak isteme şeklinde bir politika geliştirilmişti. Son yasal düzenlemeler merkezi kaynakların katkı olarak kullanılmasını ngrmştir.

Boğaziçi bölgesi 1974 yılında tarihi ve doğal sit ilan edilse de, 1983 yılında ıkarılan Boğaziçi Kanununa kadar herhangi bir yönetmelik veya kanun olmadığından Koruma Kurulu kararları uygulamaya geçememiş ve yapılanma devam etmiştir. 1983 de hem Boğaziçi Sahil şeridi ve ngrnm Bölgesi Uygulama İmar Planı yürürlüğe girmiş hem de Boğaziçi Kanunu ıkarılmıştır. Söz konusu Kanun'un amacı, İstanbul Boğaziçi Alanının kültürel ve tarihi değerlerini ve doğal güzelliklerini kamu yararı gözetilerek korumak, geliştirmek ve bu alandaki nüfus yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamaktır. Boğaziçi Kanunu'nun en önemli kurallarından biri ngrnm bölgesinde kesin yapı yasağı getirmiş olmasıdır. 1985 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu ile ngrnmdeki yapı yasağı kaldırılarak, 500 m²'den büyük parsellere belli oranda inşaat hakkı tanınmış ancak Anayasa'ya ve Boğaziçi Kanunu'nun ngrnm bölgesiyle ilgili genel koruma ilkelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir. Bu arada iptal edilme kararı resmiyete kavuşana kadar geçen zaman içinde inşaat ruhsatı almış yapılar vardır, bu durum dönemin yerel

yöneticilerinin hukuka aykırı olarak bu inşaatlara izin verdiği yönünde tartışmalara yol açmıştır. Bu arada geri görünüm ve etkilenme bölgelerindeki yapılanma, sahil şeridi ve öngörünüm bölgesini fazlasıyla etkilemiştir.

Uzun seneler tarihi çevrelerin bozulmasına sebep olmuş yanlış politikaların izlendiğini ve koruma konusuna yeterince duyarlı yaklaşılmadığını söyleyebiliriz. *“Cumhuriyetin ilk 25 yılında doğrudan korumayı ilgilendiren yasal düzenlemeler gerçekleştirilmemiştir. Bu dönem de daha çok kurumsallaşmayla ilgili yasal düzenlemeler görülmekte, bu bağlamda konuyla ilgili iki ana kurum olan Milli Eğitim Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü yeniden yapılandırılmaktadır. Kültür varlıklarının çeşitli yasalarla değişik kurum ve kuruluşların yönetimine bırakılması politikası ise çoğunlukla olumsuz sonuçlar vermiştir. Zaten kısıtlı olan parasal kaynaklarla, nicelik ve nitelik olarak yetersiz düzeyde olan uzman personelin birleştirilip güç kazanılması yeğlenmemiş, mevcut kaynaklar dağıtılarak zayıflatılmış, bu nedenle etkinlikleri azalmıştır.*

Değişik tarihlerde anıtların korunması ile ilgili kanun tasarıları hazırlanmış, ancak bunlar hayata geçirilememiştir. Bu nedenle 1950'ye kadarki süreç içerisinde, koruma konusu yönetmelik ve genelgelerle gündemde tutulmaya çalışılmıştır.”⁵

“1950'lerle birlikte kentler ve imar çalışmaları değişik bir boyut kazanmaya başlamıştır. Bu değişimin yansıdığı yerler de daha çok büyük kentlerimiz olmuştur. Kentlerin tarihsel ve doğal yapıları hızlı bir biçimde değişmeye ve bozulmaya başlamıştır. Yapılan bazı çalışmalarda, bu olumsuz gelişmelerin bizzat merkezi yönetim tarafından ve oy kaygılarıyla gerçekleştirildiği gözlenmiştir.”⁶

“Kentleşmenin çarpık ve dengesiz olmasında popülist politikaların payı büyüktür. 1950'lerden günümüze imar planlaması, devlet eliyle ve belirli yasal standartlar ve

---

⁵ Yasal Düzenlemelerde Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması ve Yerel Yönetimler, Koruma Mevzuatı, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları/3035, 2005.

⁶ ÇUKURÇAYIR A. “1950 Sonrasında Kentleşme ve İmar Uygulamaları”, Belediye Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 6, Aralık 1995, s. 24.

yöntemlerle yürütülmüş ve bugünkü kentsel çevremizin oluşumunda önemli rol oynamıştır. İmar planlarıyla ve merkezi yönetimin aldığı kararlarla, kentsel alanda meydana gelen kentsel rantlar kentli toplumun büyük bir kesimi dışlanarak yağma edilmiştir. Kentlerin planlanmasında, dolayısıyla biçimlenmesinde katılıma yer verilmemiştir. Oysa bugünkü kentsel sorunlarımızın giderilmesinde bu mekanizma önemli rol oynayabilirdi.”⁷

“1950 yılına kadar tek parti yönetimi egemendi. Pek çok büyük şehirde valiler, belediye başkanlığını da üstlenmişlerdi (Örneğin İstanbul’da). 1950-60 arasında Demokrat Parti’nin iktidar olduğu dönem kentlere göçün hız kazandığı bir dönemdir. Bu, kentlerin etrafının gecekonduyla kuşatılmaya başlamasıyla sonuçlandı. Sonuçta belediyeler hızlı kentleşmeye yenik düştüler. Bu dönemde, ülkeyi ve kentleri yönetenlerin hayali, kentlerin fabrika bacalarıyla donatılması ve vızır vızır işleyen limanlardı. Kentlerin imarı, yeni yollar ve binalar yapılması hız kazandı. Örneğin İstanbul’da Adnan Menderes bu işin öncülüğünü yaptı. Bizzat yıkımların başında durdu, tarihsel doku yok edildi. İşin ilginç yanı bu işin öncülüğünü yapanların muhafazakâr değerlere sahip olmaları, tarihsel değerlere sık sık gönderme yapmaları da ilginç bir çelişkidir.

İstanbul’un 2000 yıllık tarihsel mirasını göz ardı eden DP yönetimi, İstanbul’da önce kat mülkiyetine izin vererek daha sonra da sanayiye bu bölgede kurdurarak, kırsal nüfusu İstanbul’a doğru harekete geçirdi. Buna Menderes’in 1956’da başlattığı imar seferberliği eklenince, İstanbul ikiye katlanan nüfusunun altında ezilmeye başladı. Devrin ekonomik tercihi olarak karayolu ve otomobil benimsenip, dönemin tek toplu ulaşım aracı olan tramvaylar da otomobillere yer açmak amacıyla dışlanınca, çarpık kentleşmeye çarpık taşımacılık da eklendi: Dolmuşçuluk, minibüsçülük...

Bu gelişim sürecinde ihtiyaçlara cevap vermek için de yeni yollar yapılmaya çalışıldı. Bunun için de büyük bir yıkım politikası benimsendi. Öyle ki, adına “Aksaray muhacirleri” denen bir kesim oluştu ve yıkılan ev ve işyeri sayısı 7000’i

---

⁷ A.g.m. s.24

aştı. Bunların istimplâk paraları zamanında ödenemedi ve büyük sıkıntılar yaşandı. Vatan ve Millet caddelerinin açılması sırasında yok edilen tarihi eserler arasında şunlar sayılabilir: Şirment Çavuş Camii ve Türbesi, Oğlanlar Tekkesi, Tevekkül Hamamı, Yusuf Paşa Çeşmesi, Çakırağa Camii ve Çeşmesi, Kâtip Çelebi Mezarı, Mimar Ayas Camii, İbrahim Ağa Mescidi, Revani Çelebi Mescidi.

Hâlbuki DP iktidarı, kente merkezindeki tarihi dokuyu yok edeceğine, burayı koruyup, kent çevresindeki alanlarda büyümeyi ve genişlemeyi sağlayabilirdi. İmara ve yapılaşmaya açılmamış alanlarda büyüme sağlansaydı, tarihi dokuda bu tahribat yaşanmazdı. Yakın yıllara kadar (özellikle Özal dönemi hatırlardadır) hükümetler, yerel seçimlerde iktidarda olmanın avantajıyla hizmet yarışına girmekte ve halka aba altından sopa göstermekte, iktidarla uyumlu bir belediyenin (iktidar partisinden belediyenin) halka daha çok ve iyi hizmet götüreceği dile getirilmektedir. Bu yerel yönetimlerin iktidarlara ne ölçüde (kaynak vs.) bağlı olduğunu gösterdiği gibi, günümüzde bile hala yerel yönetimlerin merkezi yönetimin bir uzantısı olarak görüldüğünün bir göstergesidir.

1950'li yıllarda başlayan ve 1970'li yıllarda hız kazanan kentleşmenin getirdiği ve biriktirdiği ağır sorunlar, kentleri ülke gündeminin merkezine taşıdı.’⁸

Deprem, şiddetli yağmur, sel, kasırga, yıldırım ve yangın gibi felaketler yüzünden geleneksel ahşap yapılarımızın da birçoğunun yok olduğunu veya kullanılamayacak derecede tahrip olduğunu söylemek yanlış olmaz. Özellikle deprem, yapı faaliyetinde en çok irdelenen ve çözüm aranan doğal afetlerdendir. Geleneksel yapılarımızın ahşap olması, yangınların tarih içinde etkili olmasına sebep olmuştur. Ayrıca günümüzde eğitimsiz kesimler tarafından, mimari ve kültürel mirasımızın bir parçası olan değerli binaların bilerek yakıldığını da biliyoruz. Kullanılmaz hale gelen binaların yıkılıp, arsalarının otopark işletmesi olarak kullanılması ülkemizde sıkça görülen bir tutumdur. Şu anda yasal olarak mümkün olmamasına karşın halen bu tip sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Çözüm için denetleme mekanizmalarının

---

⁸ UYAR H. “Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe”, s.6.

güçlendirilmesi, eğitim seviyesinin üst noktalara çekilmesi ve kamuoyunda koruma bilincinin oluşturulması şarttır.

2.3. TARİHİ ÇEVREYİ KORUMA NEDENLERİ

“Kültürel miras, yaşam kültürünün zenginliğinin ve geçmişte varılan teknik düzeyin belgesidir.”⁹

Tarihi çevreyi en önemli koruma nedenlerinden biri olarak “tarihi belge” niteliğini sayabiliriz. Taşınmaz kültür varlıklarının oluşturduğu kültürel miras örnekleriyle dolu tarihi çevreler, geçmiş yaşantılara dair birçok bilgiyi somut ve anlatımlı bir şekilde günümüze ulaştırır. Geçmiş nesillerin yaşam biçimleri, kültürel ve estetik anlayışları, yapı sanatında ulaştıkları seviye ile ilgili bilgiler yapılar aracılığı ile alınabilir. Yapıldıkları dönemin sosyal ve ekonomik yaşam biçimini mekâna doğrudan yansıtan geleneksel özgün yapılar hem yaşam kültürünü hem de mimarlık kültürünü en iyi şekilde algılamamızı sağlıyorlar.

Geçmiş öğrenmek, deneyimlerinden yararlanmak, tarihi çevreleri gelecek nesillere aktarabilmek, yeni yapıları çevreler oluşturulurken tarihi çevrenin bir veri olarak kullanılmasını sağlamak gibi nedenler için geçmişin tanıkları diyebileceğimiz tarihi çevreleri korumak gerekmektedir.

Tarihi çevrelerin süreklilik, tarihsellik, estetik ve teknik, özgünlük değeri gibi barındırdığı birçok değer vardır, bu değerlerin yitirilmemesi önemlidir ve korunmaları gerekir.

Tarihi çevrelerin, günümüzde kullanımının sürmesi, çağdaş yaşamda bir yer bulması süreklilik değeri olarak algılanır. Tarihi çevrelerin kullanılarak korunmaları ve güncel bir etkinliğe hizmet vermeleri süreklilik değeri ile yerine gelmiş olacaktır.

---

⁹ Madran Emre ve Özgönül Nimet, **Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması**, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara 2005, s.57

Tarihi çevrelerin tarihsel değeri hem geçmişte tanıklık etmiş oldukları önemli tarihi olaylarla hem de eski olmakla ilgilidir. Tarih öncesi uygarlıklardan günümüze kadar birçok uygarlık, yaşam biçimleri, kültürleri, sanat anlayışlarını yansıtan yapılar yapmışlar, insanlık tarihini takip etmemiz bunlar aracılığıyla mümkün olmuştur.

Tarihi çevrelerin korunmasının önemli başka bir nedeni de barındırdıkları estetik ve teknik değerlerdir. Geçmişteki yapıları çevre oluşturulurken hakim olan anlayışı, teknik ve yapısal anlamda ve işçilikle ilgili o dönemde ulaşılan seviyeyi söz konusu değer sayesinde kavrarız.

Tarihi çevreleri oluşturan yapıların günümüze kadar yapıldıkları dönemin anlayışını, yapı malzemesi kullanım biçimini, süsleme anlayışını koruyarak, bozulmadan sürdürmesi o yapıların özgünlük değeri taşıdıkları anlamına gelir. Özgün yapılar, yapıldıkları döneme ait bilgileri daha kolay bir şekilde algılamamızı sağlarlar.

Tarihi çevreler tüm bu bahsedilen değerleriyle birlikte kent kimliğini oluştururlar. Bu alanlar alışılan ve benimsenmiş çevreler olduğundan kentlinin yabancılaşma çekmemesine ve aidiyet duygusunun pekişmesine yardımcı olur.

2.4. ÇAĞDAŞ KORUMA ANLAYIŞI VE KORUMA BİLİNCİ

Çağdaş koruma anlayışında tarihi çevre tüm bileşenleriyle değerlendirilir ve kent yaşamına işlevsel olarak katılması, kentin gelecekteki yaşamıyla bütünleşmesi sağlanır. Ulusal kültürün temellerinden birini korumak anlamına gelen tarihi çevreyi koruyarak tarihsel devamlılık sağlanmış ve ulusal tarih bilinci yok edilmemiş olur.

Günümüzde kentlerde yaşanan hızlı değişimler sonucu, çağdaş koruma kavramı, özellikle kültürel ve tarihsel kimliklerini korumak isteyen ve bunun önemini kavramış olan toplumlar arasında önem kazanmıştır.

Geçmişimize dair ipuçları veren tarihi çevrenin bir bütün olarak değerlendirilmesi, günlük yaşama işlevsel olarak katılması şüphesiz olumlu bir yaklaşım olmuş ve kimliğimizi oluşturan çok önemli bir öğe olarak değerlendirilmiştir. Kültürel

mirasımız, bizi bugüne kadar getiren koşulları değerlendirmemizi sağlar, kim olduğumuzu, nerden geldiğimizi tanımlamamıza ve anlamamıza yardımcı olur.

Doğan Kuban'a göre *"Biz geçmişini bugünle beraber yaşama hakkını günümüz kültürü içinde evrensel kabul gören bir ilke olarak savunmak zorundayız."*¹⁰

Kesinlikle, işte bu hak, geçmişten gelen değerlerin (toplumsal, kültürel, mimari vb.) dünün gelecek kuşakları olan bizlere aktarılmış olduğu gibi, günümüzde bizim de katacağımız değerlerle birlikte gelecek nesillere aktarılması anlamına gelmektedir. Kendi kültürümüze, tarihsel kimliğimize sahip çıkmak işte bu noktada çok önemlidir. Tarihi çevreyi çağdaş yaşama katarak korumak ve yaşatmak çok önemlidir. Tarihi çevrenin yaşamasını sağlamak için kamuoyu yaratmak ve kültürel bilincin oluşmasını ve yerleşmesini sağlamak gerekir. Bunun gerçekleşmesi için toplumun, tarihi çevrenin taşıdığı değerleri kavraması ve belli bir koruma bilincine erişebilmesi önemlidir, bu da ancak eğitimle gerçekleşir.

"Yenin her şeye egemen olan üstünlüğüne karşı eski imgeyi korumak, ancak üstün düzeyde bir eğitimle ve kültür birikimi ile olasıdır. Günümüzde bu kültürün temsilcileri yeni kent ortamında marjinal bir gruptur. Çağdaş yaşam imgeleri ortamının beyin yıkayan görsel baskısı, eski kentin mahallelerinin sosyal statüsünü değiştirir. Bunlar, kente yeni gelen fakir göçerler için geçici yaşanan çöküntü alanları oluşturur. Bu bölgelerin korunup uygun işlevlere tahsisi için gerekli yatırım kaynağı, sosyal statü nedeniyle, kolayca bulunmaz.

Ülke çapındaki bu değişimler, tarihi çevre ve yapı koruma isteklerinin yanında çok güçlüdür. Bu hızlı değişmelerin karşısında tarihi çevrenin korunması değişmeye direnmesine, bu da planlamanın, tarihi verileri değişmez parametreler olarak kabul

---

¹⁰ Kuban Doğan, Türkiye'de kentsel koruma: kent tarihleri ve koruma yöntemleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Haziran 2001, s.32

etmesine bağlıdır. Oysa politik kültürel koşullar plancıya bu şansı vermez. Sorun bir kısır döngü olarak her seferinde başladığı yere döner.”¹¹

Yeni kentlilerin kendilerini kente ait hissetmeleri, tarihi çevrenin yarattığı kent imgesiyle kolaylaşır. Tabii bu bölgelerin doğru işlevler verilerek kent yaşamına katılmaları korunmalarını kolaylaştıracak ancak ekonomik destek olmadan yapılması da imkânsız hale gelecektir.

20. yy.lın ortalarına doğru, kültürel kimliğini korumanın önemini anlayan ülkeler, çevre ölçeğinde koruma ile ilgili yasal düzenlemelere gitmişlerdir. Aynı zamanda Dünya çapında bir çok toplantı, sempozyum düzenlenip konu tartışılmaya başlanmıştır. Önceleri yapı ölçeğinde algılanan koruma kavramı, 1960’lardan sonra çevre ölçeğinde algılanmaya başlanmıştır.

1931 yılında yapılan Atina konferansında, önemli tarihi anıtların çevresiyle korunmasından bahsedilse de, esas sebep tarihi dokuların kendi özellikleri dolayısıyla korunmaları değil, önemli tarihi anıtlara fon oluşturmalarından dolayıdır. Tarihi Anıtların estetiğinin arttırılması bölümünde şu ifadeye yer verilir : *“Yapılar yapılırken yerleşmelerin kişiliğine ve dış görüntülerine, özellikle çevreleri özel itina isteyen tarihi anıtların etrafına saygı gösterilmesi önerilir. Hatta bazı yapı kümeleri ve bazı özellikleri olan güzel görünüşlü manzaraların oluşumu korunmalıdır”*.¹²

1964 yılında Venedik’te yapılan ikinci Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresinde ilk defa bütüncül koruma kavramından bahsedilmiş ve kongre kararları “Venedik Tüzüğü” adı altında toplanmıştır.

Birçok ülke Venedik tüzüğü’nü benimsemiş ve tarihi çevre koruma ile ilgili yasalarını oluştururken söz konusu tüzüğü ilke olarak kabul etmiştir.

---

¹¹ Kuban Doğan, **Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık boyutu kuram ve uygulama**, İstanbul, YEM Yayınları, Kasım 2000, s.158

¹² Ahunbay Zeynep, **Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon**, İstanbul, YEM Yayınları, 1996, s.116

Ülkemizde de aynı karar benimsenmişse de hemen uygulamaya koymak mümkün olmamıştır. Zamanın yasalarına göre anıtlar tek tek tescil edilebiliyordu, bütünüyle bir mahalleyi korumak söz konusu yasal çerçeveye göre olanaklı değildi.

Ülkemizde tarihi çevreyi bir bütün olarak koruyabilmek ancak 1970'lerin başında geliştirilen yasal yaklaşımlarla mümkün olmuştur (1973 yılı 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu).

Bütüncül korumayı ilk vurgulayan uygulamalardan biri olarak, Luigi Cervellati tarafından yürütülen Bologna Tarihi Merkez Planı'nı (Piano per il Centro Storico) örnek gösterebiliriz. Bologna Nazım Planı'nın tarihi bölgeye bir uyarlaması olarak düşünülen plan, bölgenin korunmasını ekonomik, kültürel ve sosyal yönleriyle bir bütün olarak ele almış, 1966 yılında yürütücülüğünü Leonardo Benevolo'nun yaptığı projeye ve ilk defa halka açık oturumlarla geliştirilen koruma ilkeleri ışığında hazırlanmıştır. Bologna uygulamasında en çok önem verilen konu mekân ve insan bütünlüğü, tarihi çevre sağlıklılaştırılırken, çevre sakinlerinin de orada yaşamaya devam etmeleri olmuştur. Bölge sakinlerinin çevreyle bir bütün oluşturdukları bilincine varmaları, yaşadıkları yerlere, kendi kültürlerine sahip çıkmaları koruma ve sürdürülebilirlik anlamında kesin bir ölçüt olmuştur.

“Bologna projesi, koruma sorununu kullanıcıdan soyutlamayan, kentlinin en yüksek düzeyde katılımına olanak veren ve başarısını halkın kültür varlığına karşı duyarlılığını ve tarih bilincini arttırarak elde eden yöntemiyle önem taşımaktadır.”¹³

Ülkemizde de bu tür bir kamuoyu bilinci yaratmak ve halkın duyarlı olmasını sağlamak gerekmektedir.

Tarihsel çevre koruma konularında kamuoyunun duyarlılığına başka bir örnek olarak İskoçya'yı gösterebiliriz. Koruma alanlarındaki uygulamalarla ilgili kararlar, duyarlı bir kamuoyu ortamında, yerel yönetimler, bağımsız kuruluşlar

---

¹³ İncedayı Deniz, “Koruma, Paylaşım Bilincidir-Bologna’da kent koruma uygulaması”, Yapı dergisi İstanbul Müze-kent projesi bağlamında gözlemler eki, Mart 2006, s.15

ve sivil toplum örgütlerinin ortak çalışmalarıyla alınmakta, katılımcı bir model izlenmektedir.

“İskoçya’da bir bölgenin koruma alanı olarak belirlenmesi, bölgenin kültürel ve doğal değerlerinin, karakterinin ve genel görünüşünün himaye altına alınması ve bu değerlerin arttırılarak geliştirilmesi için girişimlerin ve çalışmaların başlatılması anlamını taşımaktadır.”¹⁴

Koruma alanları bir bütün olarak, yapılar yapı grupları olarak algılanmakta, bir sistem olarak değerlendirilmektedirler. Bu bağlamda tescilli veya tescilsiz olsun, bir binanın yıkım kararını almak oldukça zorlu bir süreçten geçmek anlamına gelmektedir. Bu titizlik tamamıyla koruma alanında bir tane tescilsiz yapı dahi yıkılıp yerine yenisi yapılsa, bütünlüğün bozulabileceğinden ve koruma alanının karakterinin değişebilme endişesinden kaynaklanmaktadır. Bu süreçte yine yerel yönetimler, bağımsız kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve halkın katılımıyla bir değerlendirme süreci başlar. Bir yandan yıkım talebinin gerekçeleri, yapının değeri, koruma alanına kattığı değerler, restorasyon ve onarım olanakları, yapının başka bir işlev için kullanılıp kullanılamayacağı değerlendirilirken bir yandan da yapı ve ya yapılar topluluğu yıkıldıktan sonra oluşacak boşlukta yeni yapılacak uygulama önerileri değerlendirilmektedir. Yeni yapı tasarımı önerilerinin kamuoyuna sunulması, bu sürecin önceliğini oluşturmaktadır. Böylelikle yaşadığı çevrenin gelişim ve değişiminde söz sahibi olan halkın, bilinçli bir şekilde çevresine sahip çıkması sağlanmakta ve sağlıklı yapılı çevrelerin oluşturulması kolaylaşmaktadır.

“Korumaya ilişkin görüşlerin yasalaştırılması, bunları tavsiyeler, ilkeler olmaktan çıkarıp pratiğe geçiriyordu. Venedik Tüzüğünden iki yıl önce yayınlanmasına karşın, restorasyon uygulamalarına daha ilginç katkılarda bulunan bir belge Malraux Yasası denilen ve de Gaulle’ün Kültür Bakanı olan André Malraux tarafından çıkarılan 1962 tarihli Fransız Eski Eserler Yasası’dır. Bu yasa adından anlaşılacağı

---

¹⁴ Karadeniz Coşkun, “İskoçya ve Edinburgh”, Yapı dergisi İstanbul Müze-kent projesi bağlamında gözlemler eki, Mart 2006, s.15

gibi tarihi ve estetik mirasın farklı olduğu kabulü ile kaleme alınmıştı. Başka bir deyişle o dönemin genel yaklaşımını benimsiyordu. Fakat daha birinci maddesinden itibaren Secteurs Sauvgardés, Koruma Alanları olarak çevrilebilecek bir kavramla tek yapının ötesinde bir düzeye ulaşıyordu. Koruma alanı Tarihi, estetik karakter taşıyan ya da korunması, restorasyonu ve değerlendirilmesini haklı gösterecek nedenler olan bir yapı grubu idi. Belirli prosedürlerle saptanan ve sınırlanan bu alanların kesin bir koruma ve değerlendirme planları yapılıyordu. Bu alanlarda mülkiyet hakkının kullanılmasına büyük kısıtlamalar getiriliyordu. Gerçi tarihi sit kavramı yeni bir şey değildi. Savaştan sonra bir çok Avrupa kentinde büyük kent alanları restore edilmiş ve yenilenmişti. Fakat ilk kez bütün yasal, ekonomik ve yönetsel boyutlarıyla kent alanları koruma kapsamına alınıyordu.”¹⁵

1975 yılı Avrupa Konseyi tarafından “Avrupa Mimari Miras Yılı” ilan edilmiş, tarihi çevre, estetik, toplumsal ve işlevsel değeri dışında tarihi belge niteliği kazanmış, tüm insanlık tarihinin geçmişine ait kültür varlığı olarak algılanmaya başlanmıştır.

“Ülkemizde Kültür varlıkları ve bu varlıkların korunmasına yönelik yaklaşım ve programların kurallara bağlanması ilk kez 19. yüzyılın ortalarında Tanzimat sürecinde izlenmektedir. Tanzimat’ın en önemli iki ögesinden biri olan yasalastırma yeni kurallar getirerek koruma alanında da etkisini göstermiştir. Bu süreçte 60 yıl (1848-1917) içerisinde eski eser ve korumayla doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili 42 yasal ve yönetsel düzenlemenin yapılması ve yürürlüğe konmak üzere yayınlanması, yasalastırma eyleminin etkin bir araç olarak kullanılmak istendiğini göstermektedir. Günümüzdeki imar ve koruma hukukunun temellerini oluşturan ve kentsel biçimlenmeyi belirleyen birçok yasal düzenleme Tanzimat’la birlikte getirilmiştir. Oluşturulan çeşitli nizamnamelerle ilk kez yapım işleri bir bütünlüğe kavuşturulmuş ve belli kurallar oluşmuştur. Bu bağlamda kısıtlama ve haklar belirlenmiş, daha da önemli olarak süreklilik ve eşitlik getirilmiştir.

---

¹⁵ Kuban Doğan, **Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık boyutu kuram ve uygulama**, İstanbul, YEM Yayınları, Kasım 2000, s.37

Bugün kültür ve tabiat varlığı olarak tanımladığımız değerlerle ilgili ilk hüküm Osmanlı ceza mevzuatında yer almaktadır. 1858 tarihli Ceza Kanunnamesinde, bazı eski eserlere zarar verenlerden ceza alınması öngörülmüştür. Daha sonra, 1869, 1874 ve 1884 tarihlerinde düzenlenen “ASARI ATİKA NİZAMNAMESİ (Eski Eserler Tüzüğü)” doğrudan “eski eser”i konu alırlar. Bu düzenlemelerin ortak özellikleri şöyle sıralanabilir:

- *İlke olarak, eski eser devlet malıdır,*
- *“Eski” kavramı, Osmanlı İmparatorluğu öncesi kültürlerin verileri ile sınırlıdır,*
- *Özellikle taşınır eserler, onu bulanların malıdır. Bu nedenle, arkeolojik kazılarda bulunan eserler yurt dışına çıkartılabilmektedir,*
- *Taşınmaz kültür varlıklarının korunması konusunda yeterli hükümler bulunmamaktadır.*

1906 yılında yayınlanan ve 1973 yılına kadar kullanılan son “ASARI ATİKA NİZAMNAMESİ” ise, bu kez, taşınmaz kültür varlıklarının tanımı ve korunması konusunda daha ayrıntılı hükümler içermiştir.”¹⁶

Cumhuriyet tarihinde koruma ile ilgili ilk yasal düzenleme 1951 yılında çıkarılan 5805 sayılı Kanunla gerçekleşmiştir. Bu Kanunla, eski eserlerin koruma, bakım, onarım ve restorasyon işlerinde uygulanacak ilkeleri belirlemek, bilimsel görüş vermek ve sorunlara çözüm üretmek amacıyla Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu oluşturulmuş ve söz konusu kurul taşınmaz kültür varlıklarının korunmasıyla ilgili ilk hizmetleri başlatmıştır.

1973 yılında, koruma kavramının parsel ölçeğinden alan ölçeğine taşındığı, sit kavramını tanımlayan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu çıkarılmıştır ve bunun sonucunda Kurulun yetki, görev ve sorumlulukları artmıştır. Ülke çapında sit alanlarının ve korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının artması, koruma

---

¹⁶ Yasal Düzenlemelerde Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması ve Yerel Yönetimler, Koruma Mevzuatı, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları/3035, 2005.

etkinliğinin tek merkezden idare edilmesini gittikçe zorlaştırmıştır, bu nedenle yeni bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine 1983 yılında 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çıkartılmıştır. Bu yasa ile birlikte sit alanlarında koruma, koruma imar planıyla sağlanmaya başlamış, bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir.

Ülkemizde, 1982 Anayasası'nın 63. Maddesinde yer verilen ifade ile ilk kez kültür ve tabiat varlıklarının korunması anayasal güvence altına alınmıştır. Söz konusu maddede şu ifadeye yer verilmiştir: "Devlet tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır, bu varlık ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahibine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetler kanunla düzenlenir".

2863 sayılı Kanun sırasıyla 1987 ve 2004 senelerinde 3386 ve 5226 sayılı kanunlarla tekrar düzenlenmiştir. 3386 sayılı kanun ile getirilen düzenlemelerde ilke olarak çok fazla bir değişiklik getirilmemiştir. 5226 sayılı Kanun ile özel mülkiyetteki tescilli yapılara bazı muafiyetler ve katkılar getirilmiş, yerel yönetimlere bazı yetki ve sorumluluklar verilerek mali katkılar sağlanmıştır. Koruma Kanununda yapılan bu değişiklikler sonucu koruma giderek yerelleşecek, hizmetlerin daha çabuk ve etkin bir şekilde verilmesi sağlanacaktır, böylelikle koruma olgusu kültür varlıkları sahipleri ve tüm toplum tarafından benimsenmiş olacaktır.

Ayrıca 2863 sayılı kanunla çeşitli koruma öncelikli yapı ve çevrelerini içeren alanlar olarak tanımlayabileceğimiz koruma bölgeleri belirlenmiştir. *"Tarihi Yarımada'nın tamamı koruma bölgesi olmakla beraber, yapılan yer altı ve yerüstü envanter çalışmaları doğrultusunda; yarımada içinde eski eser yoğunluğu fazla olan, geleneksel yol ve yapı dokusunu bozulmadan günümüze kadar korumuş olan alanlardan başlayarak, Tarihi Yarımada'nın tümüne ilişkin daha sağlıklı bir plan*

çalışması yapılabilmesi için bir koruma bölgeleri derecelendirilmesine gidilmiştir."¹⁷ Koruma bölgeleri üçe ayrılmıştır:

Birinci Derece Koruma Bölgeleri: Sur-i Sultani içi, Hanlar bölgesi, Külliyyeler ve yakın çevreleri, Marmara ve Haliç Kara Surları, büyük ölçüde korunmuş mahalle dokuları, arkeolojik değerleri ile yer altı eserleri, önemli korunması gereken kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu alanlar, tarihsel öneme sahip meydanlar ve tarihi ulaşım arterleri,

İkinci Derece Koruma Bölgeleri: geleneksel dokunun kısmen korunduğu kentsel alanlar, Birinci Derece koruma bölgeleri komşuluğundaki korunması gerekli kültür varlıklarının ve sivil mimarlık eserlerinin yoğun olarak bulunduğu alanlar, önemli anıtsal yapılar ve yakın çevreleri, Kara surları İç Koruma alanı içinde korunmuş bostan alanları, meydanlar ve parklar,

Üçüncü Derece Koruma Bölgeleri: Yapılaşması büyük ölçüde yenilenmiş olmakla beraber, sivil mimarlık örnekleri ile anıt eserlerin seyrek olarak bulunduğu kentsel alanlar, Kara surları iç koruma alanındaki doğal niteliğini kaybetmiş, ancak yeni bir düzenleme ile korunabilecek alanlar, bostan alanları ve kara surları iç koruma alanındaki doku özelliğini kısmen korumuş kentsel alanlar ile meydanlar, Tarihi Yarımada silüetini etkileyen Birinci ve İkinci Derece koruma bölgeleri arasındaki alanlar, Haliç ve Marmara kıyı alanları ve +50 rakım üstünde kalan alanlardır.

Üçüncü Derece koruma alanları ikiye ayrılmıştır.

3.A. Derece koruma bölgeleri: geleneksel dokunun bozulduğu, +50 kotu üzerinde yer alan ve silüete giren alanlar, önemli anıtsal yapılar ve yakın çevreleri kara surları iç koruma alanı içinde yeşil dokusu bozulmuş ve yenileme gerektirecek bostan alanları,

3.B. Derece koruma bölgeleri: yapılaşması büyük ölçüde yenilenmiş olmakla birlikte, anıt eser ve sivil mimarlık örneği yapıların seyrek bulunduğu kentsel alanlar, Cumhuriyet Dönemi yapı özellikleri açısından önem arz eden alanlar ve dolgu alanları olarak belirlenmiştir.

---

¹⁷ Tarihi Yarımada Genel Tipoloji Envanteri ve Kentsel Tasarım Rehberi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (İMP) çalışmalarından alınmıştır.

Birinci ve İkinci Derece koruma bölgelerinde yapılacak müdahaleler kentsel tasarım projesi olmadan yapılamayacaktır, Üçüncü Derece koruma bölgeleri için ise Koruma Amaçlı İmar Planı Plan Notları ve Kentsel Tasarım Rehberi yol gösterici olacaktır.¹⁸

---

¹⁸ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (İMP) tarafından hazırlanan Tarihi Yarımada Genel Tipoloji Envanteri ve Kentsel Tasarım Rehberi bugüne kadar yapılmamış çok önemli bir çalışma olarak kabul edilmelidir. Ancak yapılan yeni yapı tasarımlarında rehberin tasarımcıyı kısıtlayan sınırlayıcı kararlar içermesi sakıncalıdır. Tasarımcı rehberde gösterilen silme, payanda, pencere, kapı, çıkma, doluluk boşluk ve kütle biçimlenişi, parsel biçimlenişi seçeneklerinden birini seçerek tasarımına yön vermek zorundadır ki bu da özgün bir yapı yapmak açısından çok sakıncalı bir yöntemdir. Tarihi Yarımada için tüm bu tipoloji envanterinin çıkarılmış olması çok ciddi ve önemli bir iştir ancak bunların doğru şekilde yorumlanmasına izin vererek uygulanması daha doğru olacaktır.

3. BÖLÜM

TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA

Bu çalışmanın konusu, tarihi çevrelerde yasalar çerçevesinde yapı yapılabilir boşlukların yeni yapılaşmayla değerlendirilmesidir. Bu boşluklar, kimi zaman tarihi bir yapının belli sebeplerle yıkılması sonucu kentsel dokuda açılmış boşluklar olurken, kimi zaman da geçmişte yerinde yapı olmamış olsa da belli değişiklikler sonucu bir yapıyla değerlendirilebilecek olan boşluklar olabilir.

3.1. TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA NEDENLERİ

Geleneksel dokunun zaman içinde bir takım değişiklikler göstermesi ve toplumun ihtiyaçlarına göre şekil değiştirmesi normaldir. Bunun sonucu olarak yeni yapılaşma isteklerinin oluşması da doğaldır. Önemli olan bu nedenlerin incelenip, sonucunda tarihi çevrenin bütünlüğünü bozmayacak yapıların gerçekleşmesini sağlamaktır. Tarihi çevrede yeni yapılaşma nedenlerini, toplumsal, ekonomik ve politik olarak üç grupta toplayabiliriz.

3.1.1. Toplumsal Nedenler

Koruma bilincinin yeterince oluşmadığı toplumlarda hızlı ve çarpık kentleşme sorunu ile birlikte tarihi çevrelerin çok hızlı bir şekilde tahrip olduğunu görürüz. Zamanla kullanıcıların değişen gereksinimlerini karşılayamayan tarihi çevrelerde, kullanıcıların daha modern bir yaşam doğrultusunda yaşadıkları yerleri terk ettiklerini, yerlerini tamamen farklı niteliklere sahip kullanıcılara bıraktıklarını görürüz. Yanlış anlaşılan modern yaşam anlayışının etkisiyle süratli ve bilinçsiz bir yıkım süreci ve ardından da çevreye uyum kaygısı olmadan yeni yapılaşma başlar.

Türkiye'de kültürel değişimin bir sonucu olarak ortaya çıkan modern yaşam tarzında kalabalık aile modelinden çekirdek aile düzenine geçilmiş, modern yaşam tarzının gereksinimleri doğrultusunda, geleneksel Türk evi planından farklı, çevre değerlerini

dikkate almayan, birbirinin benzeri planlara sahip olan, modern yeni yapılar ortaya çıkmıştır.

3.1.2. Ekonomik Nedenler

Ülkemizde 1950'li yıllarda başlayan ekonomik büyüme ile birlikte iş gücü ihtiyacı ortaya çıkmış ve bunun sonucunda da kentlere göçler başlamıştır. Aşırı göç sonucunda çarpık kentleşme sorunu ortaya çıkmış, kent merkezlerinde aşırı yoğunluk ve nüfus baskısı dolayısıyla kent dokusunda yıpranmalar yaşanmıştır. Bu göç hareketleri sonucunda kent merkezlerinde ve civarlarında yerleşme istekleri artmış, ancak bu istekler karşısında spekülasyon değer artışları oluşmuş ve tarihi kent merkezleri ekonomik bakımdan daha yüksek getiri sağlayacak şekilde yenilenmeleri için baskı oluşturmuşlardır. Bu baskılar sonucunda da, koruma bilinci gelişmemiş olan bizim gibi ülkelerde, tarihi kent dokusunun yıkıcı ve yozlaştırıcı etkilerle karşılaştığını görürüz.

Tarihi yapıların restorasyonunun maliyetli ve uzmanlık gerektiren bir iş olması, yeni yapılaşmaya yönelmesinin başka bir nedenidir. Özellikle 2004 yılında çıkarılan 5226 sayılı kanunla tekrar düzenlenen 2863 sayılı kanunda yapılan düzenlemelerden önce gerekli teknik ve maddi imkânların sağlanamaması çok büyük bir problemdi. Önceleri maddi açıdan desteklenmeyen mal sahibi bakımını yeterince yaptıramadığı yapının artık yenilenmeye ihtiyacı olduğunda ekonomik sebeplerden, uzun ve pahalı restorasyon projesi sürecinden yerine yeni bir yapı yaptırmayı tercih eder. Günümüzde yeterli olmasa da maddi ve teknik desteğin sağlanması için çıkış yollarının aranması umut vericidir.

Yeni alt yapı yatırımları yerine, mevcudun bakım, onarım ve rehabilitasyonu sağlanarak çevreye kazandırılması daha az maliyetli bir çözümdür. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de bu yöntem izlenmiş, ancak tarihi kent dokusu korunacağı yerde, çarpık kentleşme ve nüfus baskısı sonucunda, mevcut alt yapı yetersiz geldiğinden, kent dokusu tahrip olmuştur.

3.1.3. Politik Nedenler

Koruma bilincinin yeteri kadar oluşmadığı ülkelerde, kamuoyunun eğitimsizliği ve bilinçsizliği sonucunda koruma kavramına önem vermeyen bir kitlenin çoğunluğu oluşturduğunu söylersek, geniş seçmen kitlelerinden oy toplamaya çalışan politikacıların da, koruma sorunuyla fazla ilgilenmediğini söyleyebiliriz. Ülkemizde 1970’li yıllara kadar yapılan imar planlarında, tarihi dokuya ve tarihi eserlere yönelik olumlu yaklaşımlar olsa da, uygulama aşamasında koruyucu değil de bozucu sonuçlar alınmıştır. Bazı kentlere uygulanan imar planlarında geleneksel dokuda düşük gabarili yeni yapılar öngörülmüş ancak tasarım açısından bir öneri sunulmadığı ve kontrol edilmediği için çevreye uyumsuz yapılar ortaya çıkmıştır. 2863 sayılı koruma kanununda, sit alanı ilan edilen bölgeler için koruma amaçlı imar planı hazırlanana kadar, bölge kurulu tarafından “geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları”nın belirlendiğinden söz edilir. Koruma amaçlı imar planı olmayan yerlerde yeni yapılaşma ile ilgili kararların alınabileceği anlamına gelen bu durum, yeterli uzmanın olmaması sonucu olumsuz sonuçlara da yol açabilir.

Geleneksel dokuda yolların birkaç metre genişletilmesi adına geleneksel yapılar yıkılmış, genişleyen yollarda yapı yükseklikleri arttırılmıştır. Çevresiyle bir bütün olarak algılanmayan tarihi eserlerin çevresindeki doku yıkılmış ve bütünlük bozulmuştur.

1956-58 yıllarında Adnan Menderes tarafından İstanbul’da gerçekleştirilen yıkımlar sırasında geniş bulvarlar açılmıştır. Batı uygarlığına olan hayranlığın somut göstergesi olan bu politik yaklaşımlar sonucunda tarihi çevre tahrip edilmiştir. Yine 1986-87 yıllarında gerçekleşen Tarlabası yıkımlarında da, politik güçlerin tarihi çevreye karşı olan duyarsızlıklarının devam ettiğini görüyoruz.

3.2. TARİHİ ÇEVRE’DE YENİ YAPI TASARIMI KONUSUNDA ALINMIŞ EVRENSEL KARARLAR VE TÜRKİYE’DE YASAL DÜZENLEMELER

3.2.1. Evrensel Kararlar

Tarihi çevre koruma konusunda alınmış önemli evrensel kararlar incelenmiş, tarihi çevrede yeni yapılaşma ile ilgili maddeleri aşağıda aktarılmıştır. Restorasyon, bakım, onarım ve yapılacak eklerle ilgili bazı maddelerin yeni yapı tasarımında göz önünde bulundurulması gereken ilkelere ışık tutabileceği düşünülerek gerekli görülenleri de aktarılmıştır.

3.2.1.1. Carta del Restauro, 1931

“Madde 6- Anıta ve geçirdiği dönemlere olduğu kadar çevresine de saygılı olunmalıdır. Anıtın çevresindeki yapılar yıkılarak uygunsuz bir biçimde yalnız bırakılmasına veya çevresinin niteliği, kütlesi, rengi, üslubu ile rahatsız edici yapılarla sarılmasına engel olunmalıdır.

Madde 7- Eğer bir anıtı sağlamlaştırmak, kısmi veya tam olarak bütünlemek amacıyla, ya da yeniden kullanım nedeniyle ekler yapılması gerekirse, uyulması gereken temel koşul yeni öğelerin en azda tutulmaları, yalın ve yapısal düzeni yansıtır karakterde olmalarıdır; benzer üslupta bir ek ancak yapının mevcut çizgilerini devam ettirmek ve bezemeden arınmış geometrik anlatımlar söz konusu olduğunda kabul edilebilir.

Madde 8- Ekler kesin ve açık olmalı ve özgünden farklı malzeme kullanılarak veya bezemesiz bir çerçeveye sınırlanarak, ya da damga veya yazıtla belirtilmelidir. Bir restorasyon asla onu inceleyenleri yanıltacak veya tarihi bir belgeyi değiştirecek şekilde yapılmamalıdır.”¹⁹

---

¹⁹ Ahunbay Zeynep, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, İstanbul, YEM Yayınları, 1996, s.148

Anıt restorasyonu ile ilgili uyulması zorunlu kurallar olarak 1931 yılında, İtalyan Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Kurulu tarafından hazırlanan Carta del Restauro, konuyla ilgili kabul görmüş ilk evrensel karar olarak kabul edilebilir.

3.2.1.2. Venedik Tüzüğü, 1964

*“Madde 1- Tarihi kültür varlığı kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar.”*²⁰ Söz konusu ifadeyle ilk defa bütüncül koruma kavramından bahsediliyor.

*“Madde 3- Kültür varlığının korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır.”*²¹ Tarihi çevre sadece estetik değerinden dolayı değil, aynı zamanda tarihi belge niteliğinden ötürü korunmalıdır.

9. madde’de *“yapılması gerekli her hangi bir eklemenin mimari kompozisyonundan farkı anlaşılabilir ve gününün damgasını taşımalıdır”*²² ifadesi yer alır. Dikkat edilmesi gereken başka bir ilke de çağdaş yapının ne zaman yapıldığının anlaşılabilirliği, günün damgasını taşımasıdır. Gelecek kuşaklara farklı dönemlerin değerlerini aktarırken, günümüz değerlerini de katabilmek önemlidir. Madde 12’de de bahsedildiği gibi çağdaş bir müdahalenin *“sanatsal ve tarihi tanıklığı yanlış bir biçimde yansıtmaması için, özgünden ayırt edilebilecek bir şekilde yapılması gereklidir.”*²³

*“Madde 13- Eklemelere, ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağıntısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir.”*²⁴ Bahsedilen özellikler, tarihi çevrede bir

²⁰ <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat> (Mimarlar Odası Genel Merkez resmi web sitesi)

²¹ A.g. web sitesi

²² A.g. web sitesi

²³ A.g. web sitesi

²⁴ A.g. web sitesi

yapıyı tanımlayan önemli özelliklerindedir. Yeni yapı tasarımında da tüm bu bileşenlere saygı gösterilmeli, analizi yapılmalı ve tasarım ilkeleri arasında kabul edilmelidir.

3.2.1.3. Amsterdam Bildirgesi, 1975

Amsterdam Bildirgesinde tarihi çevrede yeni yapı tasarımı konusunda “yeni yapıların çevreleriyle uyum içinde olmalarını sağlayacak bazı hacimsel ve boyutsal (yükseklik, arazi kullanımı kat sayısı vb.) kısıtlamalar getirecek bir yasa hazırlamak”²⁵ gerektiğinden bahsedilir.

3.2.1.4. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler, Unesco, 30 Kasım 1976, Nairobi

“Tarihi alanlar ve çevreleri, her türlü tehlikeye karşı etkin biçimde korunabilmelidir, özellikle özgünlüklerini zedeleyebilecek uygun olmayan kullanımlar, gereksiz ekler, yanlış veya duyarsız değişiklikler gibi zararlı etkenlere veya her türlü kirlenmenin zararlarına karşı korunabilmelidirler.

Tüm onarım etkinlikleri bilimsel ilkelere dayanmalıdır. Benzer biçimde yapı gruplarını ve onların kendine özgü karakterini oluşturan farklı bölümlerin birbirlerine bağlanmaları veya karşıtlıklarının yarattığı estetik duygular ve uyuma özellikle dikkat edilmelidir.”²⁶

“Yapı ölçek ve yoğunluğunda büyük artışa neden olan çağdaş kentleşmenin koşulları içinde, tarihi alanların doğrudan yok edilmesi tehlikesi dışında, tarihi alanların yakınındaki yeni gelişme alanlarının, tarihi alanların çevrelerini ve karakterini mahvetme tehlikesi de bulunmaktadır. Mimarlar ve şehir plancıları, anıtların ve

²⁵ Ahunbay Zeynep, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, İstanbul, YEM Yayınları, 1996, s.156

²⁶ A.g.k., s.158

tarihi alanların görünümünün bozulmamasına ve tarihi çevrelerin uyumlu bir biçimde çağdaş yaşamla bütünleşmesine özen göstermelidirler.”²⁷

Yukarıda sözü geçen ilkelere tarihi çevreye uyumdan, tarihi çevrenin karakterini zedelemeyecek, saygı gösterecek yaklaşımlardan bahsedilmektedir.

Bu bildirgenin sonuçları arasında, korunacak alan sınırları içinde yıkım, yeni yapım, değiştirme ve onarım izni verecek birimin tanımlanması ve yeni yapılaşma ile ilgili koşulların belirlenmesi gerektiğinden bahsedilir. Duyarsız tasarımlarla bozulmaya başlayan tarihi çevrenin daha fazla yıpratılmaması için, alınan bu kararlar doğrultusunda hareket etmek doğru olacaktır.

“Koruma planları olan yerlerde, mimari ve tarihi değer taşımayan veya harap yapıların yıkımını, eklerin veya değersiz ek katların ve hatta alanın bütünlüğünü bozan yeni yapıların kaldırılmasını içeren yeni gelişme veya yeniden imar programlarına ancak plana uygun ise izin verilebilir.

Koruma planlarının kapsamadığı alanların yeni gelişme ve yıkım programları, mimari ve tarihi değer taşıyan yapılara ve diğer öğelere olduğu kadar, çevresel değer taşıyan yapılara da saygı göstermelidir. Eğer bu öğeler programdan ters yönde etkilenebilecekler ise, yıkımdan önce koruma planları hazırlanmalıdır.

Yeni yapıların mimarisinin, tarihi yapı gruplarının mekansal organizasyonu ve yerleşim biçimleriyle uyumlu olması için, yeni yapılarla ilgili kurallar ve denetim sistemine özen gösterilmelidir. Bu amaçla herhangi bir inşaata girişmeden önce, tarihi yerleşmenin genel karakterini; yüksekliklerin armonisini, kullanılan renk, malzeme ve biçimleri, cephe ve çatı tiplerini, bina kütlelerinin oranlarını, parsel içindeki konumlarını, çevre ile ilişkilerini tanımlayıcı bir kentsel çevre analizi yapılmalıdır. Parsel büyüklüklerine özellikle dikkat edilmelidir, çünkü herhangi bir

---

²⁷ A.g.k., s.159

yeni parsel düzenlemesi, bütünün uyumunu tehlikeye düşürecek kütle değişikliklerine yol açabilir.”²⁸

3.2.1.5. Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü, Icomos Washington Tüzüğü, 1987

“Korunması istenen nitelikler kentin veya kentsel alanın tarihi karakteri ile bu karakteri oluşturan maddi ve tinsel bileşenlerdir, özellikle:

- a) Parsel ve sokakların tanımladığı kent dokuları,
- b) Binalarla yeşil ve açık alanlar arasındaki ilişkiler,
- c) Binaların ölçek, boyut, üslup, yapım tekniği, kullanılan malzemeler, renk ve bezemeler ile tanımlanan biçimleri, iç ve dış görünüşleri,
- d) Kent veya kentsel alanın doğal ve insan yapısı çevresi ile arasındaki ilişki; ve
- e) Kent veya kentsel alanın zaman içinde yüklendiği değişik işlevler.

Bu özellikleri tehdit eden olumsuz etkenler tarihi kent veya kentsel alanın özgünlüğünü zedeleyebilir.”²⁹

Washington Tüzüğünde yer alan bu ifade ile yeni yapı tasarımı adına da nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair fikir sahibi olabiliyoruz. “Yeni binalar yapılması gerektiğinde veya eskileri uyarlanırken , mevcut mekansal oluşum saygı görmeli, özellikle ölçek ve parsel boyutuna dikkat edilmelidir. Çevreye uyumlu çağdaş öğeler yöreyi zenginleştirebileceğinden, yeni tasarımlar engellenmemelidir.”³⁰

3.2.1.6. . Icomos Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, 1999

“Geleneksel yapılara, yapı guruplarına ve yerleşmelere yapılacak çağdaş müdahaleler onların kültürel değerlerine ve geleneksel karakterlerine saygı göstermelidir.

²⁸ A.g.k., s.161

²⁹ <http://www.international.icomos.org> (Uluslararası Anıtlar ve Sitler konseyi resmi web sitesi)

³⁰ A.g. web sitesi

Geleneksel yapılara müdahale edilirken, bu yapıların konumuna, fiziksel ve kültürel çevreyle ilişkilerine ve birbirlerine göre düzenlerine saygı gösteren, onları koruyan bir yaklaşım benimsenmelidir.

Çağdaş kullanım isteklerinin zorladığı ve kabul edilebilir değişimler bütünü genel ifadesine uyumlu, görünüş, doku ve biçim yönünden aykırı olmayan malzemelerle yapılmalı; yapı malzemelerin birbiriyle uyumuna özen gösterilmelidir.

Geleneksel yapıların yeni işlevlere uyarlanması ve yeniden kullanımında, yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltilirken, bütünlüğü, karakteri ve biçimi saygı görmelidir. Eğer geleneksel mimari biçimler hala kullanılıyorsa, müdahaleler toplumun kabul edeceği bir etik kurallar çerçevesinde yapılabilir.”³¹

3.2.1.7. Avrupa Tarihi Kentler Birliği, Göteborg Bildirgesi, 2005

Avrupa Tarihi Kentler ve Bölgeler Birliği (European Association of Historic Towns and Regions-EAHTR), kültürel mirasa yatırım yapma potansiyelini ortaya çıkararak, kentlerin fiziksel, ekonomik ve toplumsal olarak yeniden canlanma kapasitesini artırmayı amaçlayan bir program başlatmış ve AB destekli olarak üç yıl boyunca sürecek olan INHERIT projesinin ilk etkinliği olarak Eylül 2005’te Göteborg’da toplanan Mirasa Yönelik Yeniden Canlandırma – İyi Uygulamaların Özendirilmesi Avrupa Sempozyumunu gerçekleştirmiştir. Bu projede iyi uygulama örnekleri incelenerek, mirasa yönelik yeniden canlandırmanın nasıl gerçekleştirileceğine dair bir kılavuz hazırlanması istenmektedir.

Tarihi çevre ve yeni yapılaşma arasındaki ilişkiye dair, bağlamın önemi, mirasın ve yerel kimliğin değerinin hem yapılar hem de kentsel mekânlar açısından anlaşılması vurgulanmış ve tüm ihtiyaçları iyi bir şekilde yansıtan düşünceli tasarımları desteklemenin önemine dikkatler çekilmiştir.

---

³¹ A.g. web sitesi

3.2.2. Türkiye’de Yasal Düzenlemeler

3.2.2.1. 2863 Sayılı (5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Değişik) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

“Tanımlar:

“Kültür varlıkları”; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

“Sit”; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alandır.

“Koruma” ve “Korunma”; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

“Korunma Alanı”; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanlardır.

MADDE 6. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19. uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,

b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,

c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,

d) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu

olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılan evler. Ancak, koruma bölge kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar. Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkâmlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar, tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgâhlar; çeşme ve sebiller, imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar, külliyyeler, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler, peribacaları ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindedir. Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindedir.”³²

Madde 17 de şu ifadeye yer verilmiştir:

“Koruma bölge kurulunca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde; bu kararın ilanından önce imar mevzuatına ve onanlı imar plânlarına uygun olarak alınmış yapı ruhsatı ve eklerine göre subasman seviyesi tamamlanmış yapıların inşasına devam edilebilir, ancak bu maddenin (c) bendi uyarınca yapılanma hakkı aktarımını re’sen uygulamaya da ilgili idareler yetkilidir. Subasman seviyesi tamamlanmamış

---

³² 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat>

yapıların yapı ruhsatları iptal edilir. Kesin yapılanma yasağı bulunan sit alanlarında bu madde hükümlerinden faydalanılamaz.”³³

Koruma bölge kurullarının görev, yetki ve çalışma şeklinin tanımlandığı Madde 57 de ise şu ifadelere yer verilmiştir:

“Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, bunların koruma alanları ve sit alanlarında, 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tâbi olmayan tadilat ve tamiratlar; özgün biçim ve malzemeye uygun olarak, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır. Bunların dışında her türlü inşâî ve fizikî müdahale koruma bölge kurulunun izni ile yapılır.

Ancak, koruma amaçlı imar plânı onaylanmış sit alanlarında, taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parseller dışındaki inşâî ve fizikî müdahaleler, koruma amaçlı imar plânı hükümleri doğrultusunda, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır. Vakıflar Genel Müdürlüğü idare ve denetiminde olan mazbut vakıfların veya mülhak vakıfların mülkiyetindeki kültür varlıklarının 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tâbi olmayan tadilat ve tamiratları, özgün biçim ve malzemeye uygun olarak Vakıflar Genel Müdürlüğünce yaptırılır. Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların koruma alanlarında yapılan tadilat ve tamiratlara ilişkin uygulama öncesi ve sonrasına ait rapor ve belgeleri, ilgili idareler ve Vakıflar Genel Müdürlüğünce ilgili koruma bölge kurulu müdürlüklerine gönderilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”³⁴

---

³³ 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat>

³⁴ 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat>

3.2.2.2. Yönetmelikler

10.12.1987 tarihli Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik metninde tespit ilkeleriyle ilgili aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

*“Tespitlerde değerlendirme kistasları:
Madde 4- Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarından korunması gereklilerinin tespitinde aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:
f) Tek yapılar için; taşınmazın sanat değeri, mimari, tarihi, estetik, mahalli, arkeolojik değerler kapsamı içinde; strüktürel, dekoratif, yapısal durum, malzeme, yapım teknolojisi, şekil bakımından özellik arz etmesi,
g) Kentsel sit'ler için; korunması gerekli kültür varlığı özelliği gösteren tek yapıların yoğunluk, mimari, tarihi bütünlük göstermesi.”³⁵*

Yine aynı şekilde, 11.06.2005 tarihli Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik metninde de tasarım ilkeleri oluşturulurken dikkate alınacak maddeler bulunmaktadır:

“Parsellerin ayrıştırılması ve birleştirilmesi

Madde 11 — Koruma bölge kurulu, taşınmaz kültür varlığı parsellerinde, taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetlerini etkilemeyecek şekilde ayrılma ve birleştirilmelerine izin vermeye yetkilidir.

Yok olan tescilli taşınmaz kültür varlığı yapılar:

Madde 12 — Tescilli taşınmaz kültür varlıklarının herhangi bir şekilde yok olmaları halinde, bulunabilen yapının kalıntıları, daha önce hazırlanmış rölöve, restitüsyon, restorasyon projesi, her türlü arşiv belgesi, diğer yazılı, görsel ve sözlü bilgiler gibi kaynaklardan yararlanarak kendi parsellerinde, daha önce bulunduğu oturma alanında, belgelerin elverdiği oranda kitle, yükseklik ve özgün mimari özelliklerinde yeniden yapılır. Yeni yapım sürecinde, yukarıda sıralanan belgelere

³⁵ 10.12.1987 tarihli Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat>

dayalı bir restitüsyon ve restorasyon etüdü ile koruma bölge kurulundan izin alınması gerekmektedir.”³⁶

3.2.2.3. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları

Kültür ve Tabiat Varlıklarını koruma Yüksek Kurulu 664 no. Ve 5.11.1999 tarihli ilke kararında şu ifadeye yer verilmiştir:

“Koruma alanı belirlenmemiş sit alanı dışındaki tescilli parsellerde, bu parsel komşu olan veya aralarından yol geçse dahi bu parsel cephe veren parsellerin koruma alanı olarak kabul edilmesine, bu alanlarda gelecekte yapılacak uygulamalarda aksaklıklara neden olunmaması için Koruma Kurulundan karar alınmadan herhangi bir uygulama yapılamayacağına, karar verildi.”³⁷

Taşınmaz Kültür Varlıklarının Koruma Bakım ve Onarımlarına ilişkin 28.2.1995 tarih ve 378 sayılı ilke kararında şu ifadeler kullanılır:

“Yeni işlev verilecek yapılarda, yapılacak eklerin niteliği ve tarihi yapıyla bütünleşmesi bir tasarım sorunu olarak tasarımı yapan mimar tarafından, önce bir avan proje niteliğinde hazırlanarak Koruma Kurulu’nun görüşüne sunulacaktır.

Yok olmuş, fakat varlıkları bilinen yapı öğelerinin bütünlenmesi, gerekli araştırmalara dayanmak koşuluyla, Koruma kurulu’nun onayına sunulabilir.

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilen yapının yok olması durumunda, yapının gerek kültür varlığı niteliği, gerekse kültürel çevreye olan tarihsel katkıları açısından, yeniden ihyasında yarar görülüyorsa, mevcut belgelerden yararlanmak suretiyle parselde daha önce bulunduğu yerde ve yapı oturma alanında, eski cephe özelliğinde aynı gabaride, özgün malzeme ve yapım

---

³⁶ 11.06.2005 tarihli Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat>

³⁷ Kültür ve Tabiat Varlıklarını koruma Yüksek Kurulu 664 no. Ve 5.11.1999 tarihli ilke kararı, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat>

tekniki kullanılarak, kapsamlı bir restitüsyon etüdüne dayalı bir rekonstrüksiyon uygulanması için Koruma Kurulu kararı doğrultusunda izin verilebilir.”³⁸

Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşullarına ilişkin 19.4.1996 tarih ve 419 sayılı ilke kararında “yeni yapıların, bulunduğu sokaktaki ya da imar adasındaki tescilli yapılardan daha yüksek olmayacağına, korunması öngörülen kentsel silueti olumsuz etkileyebilecek konum ve yükseklikteki yeni yapı yapılamayacağına, geçiş dönemi yapılaşma koşullarına uygun yeni yapılanma talebinin koruma kurulunca değerlendirilmesi için, başvuru dosyasında söz konusu parsel ve çevresindeki yapılar ile dokuya ilişkin bir avan projenin ve fotoğrafların yer aldığı bir etüdün bulunmasının zorunlu olduğuna”³⁹ karar verilmiştir.

Aynı kararın Kentsel Sit Alanlarında Uygulama ve Denetleme bölümünde de “Geçiş dönemi yapılaşma koşulları ile ilgili koruma kurulunca belirlenerek karara bağlanmış ancak koruma amaçlı imar planı henüz elde edilememiş kentsel sit alanlarındaki her türlü inşai ve fiziki uygulama (yeni yapı ve onarım dahil) için geçiş dönemi yapılaşma koşulları doğrultusunda hazırlanmış projenin koruma kurulunca onaylanmasına, geçiş dönemi yapılaşma koşulları ve koruma amaçlı imar planı kararları bulunmayan kentsel sit alanlarında her ne surette olursa olsun yeni yapı veya imar uygulanması yapılamayacağına”⁴⁰ karar verilmiştir.

3.2.2.4. Mimarlar Odası Çalışmalarından

Mimarlar Odası, Türkiye’ye özgü bir mimarlık politikasının oluşturulmasının daha nitelikli bir yapıyı çevreye ulaşılması konusunda önemli bir adım olduğu fikrinden hareketle, bir mimarlık politikası metni üretmiştir. Şubat 2007 tarihinde yayınlanan TMMOB Mimarlar Odası Haber Bülteninden duyurulduğu üzere, elde edilen politika metninin hayata geçmesi için çalışmalara başlanmıştır.

³⁸Taşınmaz Kültür Varlıklarının Koruma Bakım ve Onarımlarına ilişkin 28.2.1995 tarih ve 378 sayılı ilke kararı, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat>

³⁹ Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşullarına ilişkin 19.4.1996 tarih ve 419 sayılı ilke kararı, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mevzuat>

⁴⁰ A.g. ilke kararı

Türkiye Mimarlık Politikası metninde bahsedilen bazı ilkeler, bu araştırmanın konusu olan tarihi çevrede yeni yapılaşma ilkeleri arayışına ihtiyaç duyulduğunu desteklemektedir, mimari kültür varlıklarını çevreleriyle beraber korumak ve nitelikli yapıyı çevrenin oluşmasını sağlamak çok önemlidir.

“Kentlerin silüetini ve kimliğini oluşturan, ancak eskijen ve yıpranan yapıların, sokakların ve alanların onarılması, yeniden işlevlendirilmesi, restorasyonu ve yenilenmesi, mimarlığın kente kattığı önemli değerlerdir.

1950’li yıllardan itibaren seçilen bağımlı kalkınma politikalarının etkisiyle yaşanan kentlere göç sürecinde kentleşme hızı, kentleşme hızına ayak uyduramamış; plansızlık, kaçak yapılaşma, gecekondulaşma süreci, bir kimlik kaybı içinde kentsel dokunun, tarihsel mirasın ve doğal çevrenin bozulmasına neden olmuştur. Bu sorunlar, tutarsız siyasal yaklaşımlarla birleşerek daha da büyümüştür, büyümektedir.

Yaşanılan sağlıklı ve hukuk dışı kentleşme sürecinden ülkemiz mimarlığının da etkilendiği yadsınamaz. Yapılaşma büyük ölçüde mimarlık katkısı olmadan gerçekleşmiş, mimarlık hizmeti bürokratik bir formaliteye indirgenmiş, nitelik kaybetmiş ve nitelikli mimarlık örneklerinin birçoğu da, bu ortamda yitip gitmiştir. Oysa bugünün mimarlık yapıtlarının da geleceğin mirasını oluşturacağı açıktır.

Mimarlıktan yoksun yapılaşmaya yol açılmış; sonuçta yitirilen insani, kentsel, doğal ve tarihsel değerler olmuştur. Oysa bu süreci yaşamak zorunda kalan ülkemiz, binlerce yıllık birikime sahip bir mimarlık ülkesidir.

Doğayı, çevreyi ve var olan tarihsel değerleri korumanın yanı sıra, ülkemiz mimarlık birikimine koşut olarak çağdaş ve kimlikli mimarlık değerlerinin üretilmesinin koşullarını oluşturmali, bütün olumsuz koşullara karşın yaşamımıza anlam katan günümüz mimarlık örneklerine değer verebilmelidir.

Kamu yönetimi, içinde mimarlık ürünlerini de barındıran tarihsel ve doğal güzelliklerin, korunması ve yaşatılması için, bilimsel esaslara dayalı olarak kurumsal yapılanmalar oluşturur, bu yapılara gerekli desteği verir ve onları kurumlaştırır. Merkezi-yerel yönetimler, kentlerin simgesel değerini oluşturan koruma-yaşatma projelerine özel önem verir, kentli kuruluşların ve kentlilerin bu konudaki çabalarını destekler, onların bu sürece katılımını sağlayacak koşulları oluşturur. Ülkenin sanat ve kültür birikimi bağlamında Cumhuriyet Dönemi dahil bütün mimarlık mirasının envanteri çıkartılıp tescil edilerek, koruma altına alınır. Bugünün mimarlık eserlerine de geleceğe bırakılacak miras olarak aynı işlem uygulanır.”⁴¹

3.2.2.5. Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Plan Notları

Eminönü 1/1000 ölçekli Koruma amaçlı Uygulama İmar Planı raporu incelendiği zaman, yine konumuza ışık tutacak bazı ilkelerin tespit edildiğini görürüz. Plan hedefleri arasında “*Tarihi Yarımada’nın özgün dokusu ile uyuşmayan tüm aykırı yapıların, Tarihi Yarımada’nın kimliğine ve karakterine uyumlu hale getirilmesi, Tarihi Yarımada’daki çöküntü bölgelerinde, zaman içinde doku tahribatı sonucu büyük kütleli yapılara dönüşen alanlarda, doku bütünlüğünün tekrardan kazandırılması için gerekli dönüşümlerin asli fonksiyonları çerçevesinde yapılması, Tarihi Yarımada’nın görsel bütünlüğünü olumsuz yönde etkileyen tüm yapılaşmaların tasfiye edilmesi*”⁴² ilkeleri bulanmaktadır.

Plan ilkeleri arasında ise “*Koruma planı kriterlerine bağlı kalmak koşuluyla, mevcut bilgi ve belgeler uyarınca tespit edilen kentsel dokunun kayıp eserleri yerlerini almalıdır. Tarihi Yarımada bütününde bölgesel farklılıkları göz önünde tutan özgün mimarinin oluşturulmasında ve dönüştürülmesinde mevcut tarihi dokuya uyumlu, plastik mahiyet ve bilhassa proporsiyon irdelemeleri ile özen gösterilmelidir. Anıtsal yapıların saçak veya silme kotu seviyesi altında kalan tam kat yüksekliği seviyesi*

⁴¹ Mimarlar Odası Haber Bülteni, Şubat 2007, 114.sayı Eki, Türkiye Mimarlık Politikası’na doğru

⁴² İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Eminönü 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Raporu, Planlama ve İmar Müdürlüğü, İstanbul, 2003, s. 1-1

esas alınarak yükseklik değerleri tespit edilerek tarihi silüet korunmalıdır. Tescilli parsellerin yoğun olduğu adalarda çağdaş şehircilik planlama ilkeleri ile ortak kullanım alanları oluşturulmamalı, geleneksel sokak-ada-parcel yapısı korunmaya özen gösterilmelidir”⁴³ ifadelerine yer verilmektedir.

Koruma bölgeleri tanımlanırken kullanılan bazı ifadeler de, yeni yapı tasarımı ilkelerini yönlendirecek niteliktedir. “Koruma bölgeleri içinde, boş veya eski eser bulunmayan parsellerdeki uygulamaların, koruma bölgesindeki tipolojik özelliklere göre, anıtsal eserin görsel ve topografik etki alanındaki parsellere verilecek olan irtifaların anıt eserin orijinal saçak yüksekliğini aşmaması ve eserin görüntüsünü bozmaması şartıyla yapılması öngörülmektedir.”⁴⁴

3.3. TARİHİ ÇEVRE’DE YENİ YAPI TASARIMINDA DİKKATE ALINMASI GEREKEN İLKELER

Tarihi çevrede tasarlanan yeni yapının:

1. var olan yapıyı çevreye saygıyla yaklaşması,
2. tasarım kararlarında tarihi çevrenin bir tasarım verisi olarak kullanılması,
3. gabari, yerleşme dokusu, malzeme, renk, kütle ve çevre ilişkisi analiz edilmiş olması,
4. çağının özelliklerini yansıtan, özgünden kolayca ayırt edilebilir olması gerekir.

Tarihi belge anlamında, yeni yapılan binayı inceleyecek insanlar için yanıltıcı olmayan binaların yapılması çok önemlidir. Var olan çevreyi anlamak, tarihi-kültürel süreklilik zincirinin bir parçası olmak ve geçmişi çağdaş bir anlayışla yorumlamak tasarım aşamasında çok önemlidir.

Konuyla ilgili İskoçya’da yapılan çalışmalardan örnekler verebiliriz. İskoçya’da tarihi çevrede yeni yapı tasarımı ölçütleri belirlenmiştir. Tarihi çevre karakterine

---

⁴³ A.g.k., s. 1-4

⁴⁴ A.g.k., s. 2-8

saygı ve tarihi doku değerlerinin aktarılmasına katkıda bulunmak çok önemlidir. Yapılan projelerin mevcut mimari doku ve karakterle uyumlu olması beklenir. Kütle, gabari, malzeme, renk ve cephe sürekliliği dikkat edilmesi gereken özelliklerdir. Bu ölçütlere uyulması ve çağdaş bir yapının tasarlanması beklenmektedir. Eskinin taklidi yapılar kesinlikle reddedilmekte, tarihi çevrenin otantiklik değerini yıpratıcı uygulamalar oldukları için kabul görmemektedirler. Günümüzün damgasını taşıyan, çevrenin mimari karakterine uyumlu, tarihe saygılı bir yaklaşım içinde tasarlanmış yeni yapılar, çevrenin değer kazanmasına katkıda bulunacak, gelecek nesillere aktaracakları değerlerle onları doğru şekilde yönlendireceklerdir. Bu bağlamda mevcudun korunması ve iyileştirilmesi kadar, çağdaş ve yeni olanın da doğru ölçütlerle yapılması önemlidir.

Edinburgh kenti için tüm koruma alanlarına ait “Karakter Değerlendirme” belgeleri hazırlanmıştır. Söz konusu belgeler, yerel yönetimlerin ve planlama yetkililerinin çalışmalarına yol göstermek amacıyla, ilgili bölge için hazırlanmış analizlerden oluşan belgelerdir. Böylelikle koruma alanları için yapılan çalışmalar nesnel ölçütlere bağlanmış olacak ve sürekli denetlenmesi sağlanmış olacaktır.

“Karakter Değerlendirme belgeleri, yerel yöneticiler için, tarihsel çevre koruma ve geliştirme çalışmalarının yanında yeni yapılaşma önerilerinin değerlendirilmesinde de kılavuz olarak kullanılmaktadır.

Tarihsel Çevre Karakter Değerlendirme belgelerinin ana parametreleri şunlardır:

- 1. Tarihsel Gelişme: Bu bölümde, koruma bölgesinin yerleşme ve kentleşme tarihinin ayrıntılı incelenmesi yer almaktadır.*
- 2. Esas Karakter Analizleri: Koruma alanının topografik ve genel görünüş analizleri yapılmaktadır. Silüetler, kentsel perspektifler, bina gabarileri, açık alanların detaylı analizleri değerlendirilmektedir.*
- 3. Ulaşım ve Yaklaşım*

4. *Mekânsal Örgütlenme: Kentsel mekânlar; meydanlar, caddeler, sokaklar, binalar, bahçeler vb.nin topografya ile birlikte belirlediği kentsel mekân özellikleri ayrıntılı olarak analiz edilerek değerlendirilir.*
5. *Kentsel Yapı: Kentin üç boyutlu yapısı ve fizyonomisi ayrıntılı olarak değerlendirilir. Çatı karakterleri, silüetler, bina formları, bina çizgileri, cadde ve sokakların malzemeleri, tasarımları, kentsel aydınlatma karakteri ve kent mobilyaları ayrıntılı olarak belirlenmiştir.*
6. *Mimari Karakter: Bu bölüm, koruma alanında tarihsel süreçte inşa edilen yapıların, mimari özelliklerini, statülerini, tescilli yapıların yapı malzemelerinin analizlerini içerir. Eski anıtlar, heykeller, mezarlıklar bu bölüm kapsamındadır. Bina oranları, cephe ritimleri, gabarileri, koruma alanının arkeolojik kalıntılarının değerlendirilmesi de bu bölümde incelenmektedir.*
7. *Doğal Miras: Jeolojik aktivitelerle oluşan peyzaj ve topografya incelenmektedir. Tarihsel gelişme ve topografyanın ortaya çıkardığı yeşil alanlar, açık yeşil alanların çeşitli perspektiflerden yaşanma olanakları, korunma ve kullanma potansiyelleri, mimari yapılaşmadan yansıyan peyzaj tasarımı özellikleri, yeşil dokular içinde yaşayan canlılar, ağaçlıklar, ormanlık alanlar, çevre duvarları, surlar vb. ayrıntılı olarak incelenmekte ve değerlendirilmektedir.*
8. *Aktiviteler ve Kullanım: Koruma bölgesinde, bölgenin yaşayan bir bölge olarak sürdürülebilmesi için çeşitli kurumsal ve resmi kullanımlar, süreç içinde ortaya çıkan ve çıkabilecek olan farklı kullanımlar, bölgede yer alan konut yerleşimlerinin aktiviteleri ve bu konut yerleşimlerinin teşvik edilme olanakları analiz edilmektedir. Zemin katları düzeyinde, sokak yaşantıları ve aktiviteleri değerlendirilmektedir.*
9. *Gelişme Olanakları: Bu bölümde genel olarak, koruma alanında geleceğe yönelik inşa edilebilecek yeni fiziksel çevrelerin, “En iyisine, en doğrusuna nasıl ulaşılabilir?” sorusu irdelenmektedir. Kentsel ve Mimari tasarımların ölçütleri*

saptanmaktadır. Sit alanlarının özelliklerine saygılı olmak koşulu ile çağdaş tasarım beklentileri vurgulanmaktadır.”⁴⁵

Doğan Kuban, konuyla ilgili aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

“Tümel bir çevre tasarımı bağlamında, eski ve yeni arasında kurulacak dengede tarihi dokunun sabit bir veri olduğu kabul edilse bile, bu alanları yaşatmak için işlev değişikliği bir zorunluluktur. Bununla birlikte iki pratik soru daha karşımıza çıkar. Bunlardan biri eski mahallelerdeki boş arsaların durumu, diğeri eski mahallelere plan ve koruma kararlarından önce yapılmış yeni binaların eski doku ile, eski yapı üsluplarıyla uyumsuzluğudur.

Kent planları, genel bir arazi kullanılışı ve onun sonucu olan bir işlev tanımladıktan sonra; temel tasarım sorunu, eski dokuyu oluşturan yapılarla yeni yapıların birlikte yaratacağı sokak ya da meydan cepheleridir. Restoratör ya da tasarımı yapacak mimar genelde üç değişik durumla karşılaşır:

1. İşlev değiştiren bir eski yapı tasarımı,
2. Üzerinde vaktiyle var olan yapının cephe restitüsyonuna olanak verecek, bilgi bulunmayan boş arsalara yapılacak yeni yapıların cephe tasarımı (infill cepheleri),
3. Eski dokular içine inşa edilmiş yapıların cephelerinde çevre ile uyum sağlayacak tasarım değişiklikleri.”⁴⁶

Doğan Kuban’ın sözünü ettiği ikinci yöntem tam olarak bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır, kendisi konuyla ilgili olarak aşağıdaki yorumlarla devam etmektedir.

“Eski dokuda yeni yapı ile dolgunun genel tasarım sorunu olarak, birinci durumdan farkı, cephenin de var olmamasıdır. Burada cephe tasarlanırken, restorasyon kuramlarına en aykırı tutum, çevredeki eski üsluplara uyan sahte bir üslupla cephe tasarımıdır. Fakat çevre ile üslupsal değilse bile, biçimsel bir armoni sağlamak önemlidir. Çünkü dolgu, bu bağlamda geçmişle bir süreklilik sağlamak için

⁴⁵ Karadeniz Coşkun, “İskoçya ve Edinburgh”, Yapı dergisi İstanbul Müze-kent projesi bağlamında gözlemler eki, Mart 2006, s.17-18

⁴⁶ Kuban Doğan, **Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık boyutu kuram ve uygulama**, İstanbul, YEM Yayınları, Kasım 2000, s.160

yapılmaktadır. Başka bir deyişle, bir açıdan yanlarındaki binalarla en iyi armoniyi sağlayabilecek bir üslup benzetmesini sahtecilik olarak yadsıyoruz. Başka bir açıdan, eski ile yeni arasında biçimsel bir birlikteliği sağlayacak tasarımları gerçekleştirmeye çalışırız.

Eski üslubu yinelememek, gelecek kuşaklara yalan söylememe amacı taşır. Tıpkı tek yapı cephelerinde yapılan bütünleme tasarımları gibi, sadece kesin olarak bilinen korunur. Zorunlu yeni, yeni olarak sunulur.

Bir restorasyon özel hali olarak kabul edilmesi gereken dolgu yapı ve cephesi, aslında, kentin doğal değişme süreci içinde kendiliğinden oluşur. Sokaklar üzerinde, sürekli olarak bazı yapılar yok olur, yanlarına yenileri gelir. Kent sokakları sürekli dış çıkaran çocuklara benzer. Fakat sözünü ettiğimiz anlamda müdahale, boşluk dolgusunun çevresinde kendinden önce mevcut olan yapılara, estetik açıdan hürmet etmesi kuralını getirir. Bu da eski estetik normların kültürel bir değeri olduğunu gösterir.”⁴⁷

3.4. TARİHİ ÇEVRE’DE YENİ YAPILAŞMAYI ETKİLEYEN ANA UNSURLAR

3.4.1. Kütle (yükseklik, genişlik)

Kütle etkisi çevre bütünlüğüne etki eden önemli bir faktördür. Tasarlanacak yeni yapının yükseklik ve genişlik anlamında tarihi çevre değerleriyle bir bütünlük içinde olması beklenir.

Hazırlanan İmar Planlarında gabari sınırları tanımlanmıştır. Ancak henüz çevre ve koruma bilincine ulaşmamış ülkelerde, toplumsal ve politik baskılar sebebiyle gabari sınırlamaları değişmekte ve tarihi dokuda birbirinden farklı yükseklikte birçok binanın bütünlük içinde olmadığını görürüz. Belli bir koruma bilincine ulaşmış

---

⁴⁷ A.g.k. s.160

lkelerde, tarihi çevrelerde gabari sınırlarının tarihi yapıları geçmeyecek Şekilde kurallar ve kanunlarla düzenlendiğini görürüz.

Ülkemizde 1973'te getirilen kentsel sit kavramıyla birlikte, kentsel sit ilan edilen bölgeler için yapılan koruma amaçlı imar planlarında, gabari sınırlaması çevredeki tarihi binaları aŐmayacak Şekilde düzenlenmiştir.

Tarihi çevrelerde yeni yapı tasarımında çevreye benzer yapı geniŐliđinin tercih edilmesi tarihi dokunun bütünlüğünü korumaya yardımcı olacaktır. Çevredeki parsel boyutlarından daha büyük olan parsellerde yapılacak yeni binalarla ilgili durumlarda, cephe geniŐliđinin yine çevrenin bütünlüğü göz önünde bulundurularak, yapılan analizler doğrultusunda belirlenen oranlarda parçalanması yararlı bir çözüm olacaktır.

3.4.2. Cephe (oran, malzeme, renk, cephe sürekliliği)

Yapı elemanlarının, çıkmaların, benzer eklerin, pencere ve kapıların, yapının cephesiyle olan boyutsal iliŐkileri yapının oranları olarak tanımlanabilir. Tarihi dokuda yeni yapı yapılırken cephe oranlarından yararlanmak önemlidir. Geleneksel dokudaki aynı cephe oranları kullanılarak yeni yapının cephe oranları belirlenebileceği gibi, farklı oranlar da kullanılabilir. İlk seçenekte yeni yapı, oranlarıyla tarihi dokuya uyumlu olacak, hemen fark edilmeyecektir, ađdaŐ bir yapı olduğunu başka özellikleriyle belli edecektir. İkinci seçenekte ise cephe oranları farklı olan yeni yapı ilk etapta hemen fark edilir olacaktır. Seçilen cephe oranlarının tarihi dokuyu zedelemeyecek olması göz önünde bulundurulmalı, gerekirse nötr bir etki verecek modüllerin kullanılması yararlı olacaktır.

Tarihi çevrede yapılan yeni yapıda kullanılacak malzeme seçimi cephe etkisini etkileyecek faktörlerden biridir. Geleneksel malzemelerle yapılmış binalardan oluşan tarihi dokuda, yeni yapı tasarımında benzer veya zıt malzeme kullanılması mümkündür, ancak her iki seçenekte de, yapının çağdaşlığı tartışılabilir olmamalıdır. Renk faktörü de cephe etkisinde önemlidir, özellikle malzeme etkisiyle ilintilidir.

Tarihi dokularda kullanılacak renklerin, dokunun gerekli analizleri yapıldıktan sonra uzmanlar tarafından belirlenmesi ve sınırlandırılması uygun olacaktır.

Tüm bu bileşenlerin değerlendirilmesiyle beraber cephe sürekliliğinin de sağlanması önemlidir. Tarihi dokuda yapılan yeni yapı, kendini çağdaş bir örnek olarak ortaya koymasına karşın yine de dokunun zedelenmemesi için gerekli analizler ve değerlendirmeler sonucu, cephe etkisini yaratan unsurlarla ilgili kararların cephe sürekliliğini sağlayacak şekilde alınması uygun olacaktır.

3.4.3. Çevresel Konum (yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri, parsel içindeki konum)

Eminönü İlçesi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Plan Notlarında, “Yeni Yapılaşma hükümleri”⁴⁸ bölümünde parsel boyutları, binanın parsel içindeki konumu ile ilgili gerekli hükümlerin belirlendiğini görüyoruz. Yerleşme dokusunun, her bölge ve yöreye göre farklılık gösterecek kurallar çerçevesinde belirlenmesi sağlıklı bir karardır. Çevresel konum bağlamında da yapılacak yeni yapıların tarihi doku bütünlüğünü bozmayacak şekilde değerlendirilmesi uygun olacaktır.

3.5. TARİHİ ÇEVRE’DE YENİ YAPILAŞMA YÖNTEMLERİ

3.5.1. Uyumlu Yapma Yöntemi

Tarihi dokuda yeni yapı tasarımında uyumlu yapma yöntemi dünyada kabul görmüş bir yöntemdir. Bu yöntemi benzetme, etkisizleştirme ve yorumlama olmak üzere üç grupta incelemek uygun olacaktır.

---

⁴⁸ Yeni Yapılaşma hükümlerinin belirlenmesi bir yandan olumlu karşılanırken bir yandan da planlamayı sınırlayıcı kararlar içermesi açısından tasarımcıyı kısıtlayacak ve özgün bir yapı yapmasına engel olma olasılığı olacaktır, bu yüzden bu hükümler hazırlanırken tüm çevresel değerler uzmanlar tarafından çok dikkatli değerlendirilmelidir.

3.5.1.1. Benzetme Yöntemi

Benzetme yönteminde, tarihi dokuda yapılacak yeni yapı, geleneksel dokuyla aynı veya benzer cephe ve kütle etkilerinden yararlanarak tasarlanır. Yeni yapının çağdaşlığı kullanılan malzemenin cinsi, rengi veya kullanım biçimiyle ortaya konmalıdır. Kolaylıkla kopya etmeye dönüşebilecek bir yöntemdir. Yapının çağdaşlığının tartışılabilir olmaması için, bütünlüğü bozmayacak şekilde yaratılacak farkların düşünülmesi gerekmektedir.

3.5.1.2. Etkisizleştirme (Nötrleştirme) Yöntemi

Etkisizleştirme yönteminde tasarlanan yeni yapı, geleneksel doku içinde nötr bir cephe etkisi oluştururken doku bütünlüğünü de bozmamış olur. Genellikle belli modüllerin tekrarının görüldüğü cepheler tasarlanır, yatayda veya düşeyde veya her iki yönde de simetri sağlanarak sade bir cephe ortaya konur. Yeni Yapının çağdaşlığı ilk bakışta kendini ortaya koyar.

3.5.1.3. Yorumlama Yöntemi

Nur Akın ve Afife Batur bu yöntemle ilgili şunları söylemektedirler: “*Yeni yapının içinde yer alacağı tarihi çevrenin özelliklerine dikkat eden, vurgulanması ya da değerlendirilmesi gerekenin ne olduğunun bilincinde olan bir ele alış biçimiyle, eskinin yeni bir yorumla, söz konusu çevrenin bir parçası olduğunu ortaya koyan, ancak bunu gerçekleştirirken de, kendi dönemini ve tavrını açıkça belirten yeni bir tasarım yaklaşımı yer almaktadır. Böyle bir uygulama, çevrenin tarihi sürekliliği içindeki özgün yerini alacak ve geleceğe bu bütünlük içine 20. ya da 21. yüzyılda yapılmış bir yeni uygulama olarak aktarılacaktır. Dolayısıyla da burada konu edilen, ne çevredeki oluşumun bir kopyası niteliğinde olan, ne de onu ezen, reddeden ve sadece kendi varlığını ön plana çıkaran bir tutumdur. Bu ara yaklaşım, zor olanı hedeflemekte ve öncelikle içinde yeni bir uygulama gerçekleştireceği çevreyi “özel” yapan nitelikleri ciddi bir biçimde incelemeyi ön planda tutmaktadır. Buradaki*

başarı da, söz konusu bilinçli yaklaşımla mimari yeteneğin birlikteliğinden geçmektedir”⁴⁹.

Mimarın en özgür olduğu, özgün yapı tasarımını sağlayan bir yöntem olması sebebiyle en etkili yöntem olduğunu söyleyebiliriz. Tarihi dokudaki en ufak bir yapı elemanından, bir yapının tümünün veya çevredeki başka bir elemanın yorumuna kadar gidebilecek, mimarın yorum ve yeteneğine dayanan geniş bir perspektifte düşünülmelidir. Yorumlanan eleman stilize edilerek yeni yapıya uyarlanırken, yine doku bütünlüğünün göz önünde bulundurulması gerektiğini söyleyebiliriz.

3.5.2. Karşıtlık (Zıttını Yapma) Yöntemi

Karşıtlık yöntemiyle yapılan çağdaş yapılar, günümüzde mimari olarak geline en son noktayı belirgin bir şekilde ortaya koymaktadırlar. Bu yapılar sayesinde malzeme, teknoloji ve anlayış anlamında mimarının geçtiği sürecin okunması çok kolaydır. Geleneksel dokuda kolayca fark edilen bu binalar yine de kendi içlerinde belli bir bütünlük içinde düşünülmektedirler. Tarihi çevrenin mimari kompozisyon, cephe ve kütle oranlarını reddeden bir tavır içinde de olsalar, tavırları, tarihi çevreyi yok saymak değil de, karşısında farklı bir duruşa sahip olmak anlamında algılanmalıdır. *“Bu tür uygulamalarda başarı, çevreyi yaratan özgün nitelikleri iyi bilmeyi ve tasarlanacak “zıtlığı” bu bilgiler çerçevesi içinde değerlendirerek gerçekleştirmeyi hedefleyen uzun bir çalışma ve birikim süreci gerektirmektedir”⁵⁰*

Tarihi dokuyla ilgili farklı bölgeler için hazırlanmış planlar çerçevesinde kütle, yükseklik ve genişlik anlamında belli kurallar çerçevesinde hareket etmek durumundan dolayı uyumsuzluk sağlanması söz konusu değilse bile, kullanılan malzeme tamamıyla zıttır. Geniş cam veya sağır yüzeyler, alüminyum giydirme cepheler sıklıkla kullanılmaktadır. Geniş cam yüzeyler ayna etkisi yaratarak, tarihi dokunun yansımalarını gösterdikleri için, tarihi dokuya yine de bütünlük anlamında bir

---

⁴⁹ AKIN N. ve BATUR A. “Kentsel Korumada Cephe Sürekliliği: Konuralp Örneği”, s.68.

⁵⁰ A.g.m. s.68-69.

katkı sağlamak ister tavırlarını ortaya koymaktadırlar. Geniş sağır cephelerde ise, genellikle hareketli ve süslü cephelerden oluşan tarihi dokulara karşı zıt bir tavır sergilenmektedir.

4. BÖLÜM

TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA

UYGULAMALARINDAN ÖRNEKLERİN İRDELENMESİ

4.1. SEÇİLEN ÖRNEKLERİN KULLANILAN YENİ YAPILAŞMA YÖNTEMLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

**TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA ÖRNEKLERİ
YÖNTEMLERE GÖRE GENEL DEĞERLENDİRME TABLOSU 1**

TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA ÖRNEKLERİ	1.BİR YAPI, STUTTGART, ALMANYA	2.VİLLA MOZART OTEİ, ANTWERPEN, BELÇİKA	3.ZARA BİNASI, FLORANSA, İTALYA	4.BİR YAPI, PARİS, FRANSA	5.BONJOUR TRİSTESSE KONUT BLOĞU, BERLİN, ALMANYA	6.MERİLL LYNCH FINANS MERKEZİ, LONDRA, İNGİLTERE	7.TURKCELL BİNASI, İSTANBUL, TÜRKİYE	8.BÜRO BİNASI, İSTANBUL, TÜRKİYE	9.BARCELO SARAY OTEİ, İSTANBUL, TÜRKİYE
BENZETME	●	●							
ETKİSİZLEŞTİRME			●	●	●	●	●	●	●
YORUMLAMA									
KARŞITLIK									

**TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA ÖRNEKLERİ
YÖNTEMLERE GÖRE GENEL DEĞERLENDİRME TABLOSU 2**

TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA ÖRNEKLERİ	10.MALİYE KONUK EVI, İSTANBUL, TÜRKİYE	11. BİR YAPI, VENEDİK, İTALYA	12. BİR YAPI, FLORANSA, İTALYA	13. BİR YAPI, VENEDİK, İTALYA	14.BİR YAPI, PADOVA, İTALYA	15. POMPIDOU SANAT MERKEZİ, PARİS FRANSA	16.HAAS HAUS, VİYANA, AVUSTURYA	17. CARRE D'ART, NİMES, FRANSA	18.GALICIA ÇAĞDAŞ SANATLAR MERKEZİ, SANTIAGO DE COMPOSTELA, İSPANYA
BENZETME									
ETKİSİZLEŞTİRME	●	●			●				
YORUMLAMA		●	●	●			●		●
KARŞITLIK	●					●	●	●	●

**TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA ÖRNEKLERİ
YÖNTEMLERE GÖRE GENEL DEĞERLENDİRME TABLOSU 3**

TARİHİ ÇEVRE'DE YENİ YAPILAŞMA ÖRNEKLERİ	19. LOUVRE MÜZESİ GİRİŞ PİRAMİDİ, PARIS, FRANSA	20. MURCIA BELEDİYE SARAYI EK BİNASI, MURCIA, İSPANYA	21. CARTIER ÇAĞDAŞ SANATLAR VAKFI, PARIS, FRANSA	22. ARA PACIS MÜZESİ, ROMA, İTALYA	23. DANCING HOUSE, PRAG, ÇEK CUMHURİYETİ	24. BÜRO BİNASI, PRAG ÇEK CUMHURİYETİ	25. TİYATRO BİNASI, PRAG, ÇEK CUMHURİYETİ	26. KUNSTHAUS SANAT MERKEZİ, GRAZ, AVUSTURYA				
UYMLU YAPMA	BENZETME											
	ETKİSİZLEŞTİRME	●	●			●						
	YORUMLAMA				●							
KARŞITLIK		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

4.2. UYUMLU YAPMA YÖNTEMİYLE TASARLANMIŞ ÖRNEKLER

4.2.1. BENZETME YÖNTEMİYLE TASARLANMIŞ ÖRNEKLER

1. BİR YAPI, STUTTGART, ALMANYA.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•	•			
Duyarsız						•	•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.1: yeni yapı, genel görünüş.

Benzetme yöntemiyle tasarlanmış bu yapıda çevre ve kütle etkileri açısından çevreye benzer bir etki yaratılmıştır. Geleneksel yapıdaki dik çatı eğimleri aynen alınmıştır. Cephede silme kullanılmamış ancak kademelendirilerek kat silmesi etkisi verilmek istenmiştir. Çevre bütünlüğünü sağlamış olan yapıda farklı bir renk seçilmiş, yandaki binadan farklı olarak cephede sıva uygulanmıştır.

2. VİLLA MOZART OTELİ, ANTWERPEN, BELÇİKA.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•	•			•
Duyarsız						•	•	

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.2: tarihi doku içindeki beyaz sıvalı yeni yapı, çevresiyle genel görünüş.

Çevre binalara nazaran daha geniş bir cepheye sahip olan binada, çatıdaki pencere ve saçak ilişkisi sayesinde cephenin parçalandığını görüyoruz. Cephede benzer oranların kullanıldığı binada, çevrede kullanılan tuğla malzeme yerine sıva kullanılmış ve beyaza yakın bir renk tercih edilmiştir. Böylelikle benzer unsurlara rağmen çağdaş bir yapı olduğu net bir şekilde ortaya konmuştur.

4.2.2. ETKİSİZLEŞTİRME (NÖTRLEŞTİRME) YÖNTEMİYLE TASARLANMIŞ ÖRNEKLER

3. ZARA BİNASI, FLORANSA, İTALYA.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•		•	•	
Duyarsız					•			•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.3: yapının Repubblica meydanından görünüşü.

Yapı renk ve malzeme olarak uyumlu bir tavır içindedir. Cephe oranlarında rasyonel bir modülasyona gidilmiş, çağdaş bir tavır konmuştur. Cephede çatı saçağından yer hizasına kadar inen daha açık renkte bir bantla binanın sınırları net bir şekilde çizilmiş ve komşu binadan ayrılmıştır.

4. BİR YAPI, PARİS, FRANSA.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•	•	•	•	
Duyarsız								•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.4: yeni yapının çevresiyle genel görünüşü.

Yapının cephesinde aynı pencere modülü yatayda ve düşeyde tekrarlanmıştır. Yaratılmak istenen bu nötr etki bütünlüğü bozmamış ve çevreye uyum sağlamıştır. Çatıda yapılan kademelenme kütleyle bir hareket katmıştır. İlk bakışta çağdaşlığı anlaşılan yapıda, cephede kullanılan taş malzeme çevredekinden farklı bir şekilde kullanılmıştır.

5. BONJOUR TRİSTESSE KONUT BLOĞU, BERLİN, ALMANYA ALVARO SİZA, 1980-83.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•					
Duyarsız				•	•	•	•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.5: yapının ana caddeye bakan cephesi.

Fotoğraf 4.6: yapının genel görünüşü.

Etkisizleştirme yöntemiyle tasarlanan yapının cephesi aynı pencere modülünün tekrarından oluşmuştur. Rasyonel kütleyle bir hareket katmış olan kıvrımlı köşe geçişi tekdüzeliği kırmış bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapı nötr bir etki yaratmayı başarmış, aynı zamanda çevreyle bütünlüğü sağlamıştır. Yapının çağdaşlığı net bir şekilde yansıtılmıştır.

6. MERİLL LYNCH FİNANS MERKEZİ, LONDRA SWANKE HAYDEN CONNELL ARCHİTECTS, 2001.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•				
Duyarsız					•	•	•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.7: yapının cadde cephesi.

Fotoğraf 4.8: terastan görünüşü.

Merrill Lynch Finans Merkezi, Londra'nın Tarihi merkezinde Newgate, King Edward ve Giltspur sokakları ile St Bartholomew hastanesi arasında kalan alan içinde bulunmaktadır. Arkeolojik kalıntıların da bulunduğu bölgede yapılmış olan yapı kültürel miras ödülü başta olmak üzere İngiltere'de bir çok ödül almış ve şehre olan büyük bir katkı olarak kabul edilmiştir. Kazandığı ödüller şunlardır:

- City Heritage Award
- Civic Trust Award
- AIA London Chapter Design Award
- New City Architectural Award
- Society of American Registered Architects (SARA) National Award
- IAS/OAS Development of the Year Award
- AIA Professional Design Award
- British Council for Offices Award
- Interiors in Natural Stone Award

Cephede geniş cam yüzeyler, yatay ve dikey sade cephe elemanlarıyla bölünmüştür. Rasyonel bir modülasyon

Fotoğraf 4.9: tarihi doku ve yapı.

sistemi getirilmiş ve nötr bir cephe etkisi sağlanmıştır. Aynı modülasyon sistemi zemin kat seviyesinde de taş malzeme kullanılarak devam etmiştir. Çevrenin bütünlüğüne uyum sağlamış olan yapı, seçilen malzeme ile aynı zamanda da çağdaş bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır.

Fotoğraf 4.10: yapının bahçesi.

Fotoğraf 4.11: iç mekân.

Fotoğraf 4.12: bahçe.

Fotoğraf 4.13: bahçeye bakan arkatlı geçiş.

7. TURKCELL BİNASI, İSTANBUL, TÜRKİYE.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Duyarlı	•	•	•					•
Duyarsız				•	•	•	•	

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.14: yapının İstiklal caddesi

Fotoğraf 4.15: yapının Meşrutiyet caddesi

Yapı hem İstiklal caddesine hem de Meşrutiyet caddesine cephe vermektedir. Her iki cadde cephesinde de suni taş kaplama ve aynı pencere modülünün yatayda ve dikeyde tekrarlanması sonucu sade ve nötr bir etki yaratılmıştır. İstiklal caddesi cephesinde zemin kat seviyesinde caddedeki ticaret fonksiyonu yapıda devam etmese de, fonksiyonun yapısal kompozisyona olan etkisi sürdürülmüştür. Meşrutiyet caddesi cephesinde çatıda yapılan kademelendirme ile cephe parçalanmak istenmiştir. Tasarlanan nötr cepheler bütünü içindeki yerlerini almışlardır ve yapı çağdaş duruşunu ortaya koymuştur.

8. BÜRO BİNASI, İSTANBUL, TÜRKİYE.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•				
Duyarsız					•	•	•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.16: yapının ön cephesi.

İstiklal caddesi üzerinde bulunan yapıda, yatay ve düşey cephe elemanları kullanılarak cephede modülasyona gidilmiş ve cephe parçalanmak istenmiştir. Verilmek istenen nötr etki pencere elemanlarının geriye çekilmesiyle pekiştirilmiştir.

Yapı, sade cephesi, kullanılan farklı oranları ve seçilen farklı rengi ile çağdaş duruşunu ortaya koymaktadır.

9. BARCELO SARAY OTELİ, İSTANBUL, TÜRKİYE.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•		•		
Duyarsız					•		•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.17: yapının ön cephesi.

Divanyolu üzerinde, Beyazıt Camii'nin tam karşısında bulunan yapı, çevrenin karmaşası içinde sade cephesiyle dikkat çeker. Aynı pencere modülünün tekrarından oluşan cephede nötr bir etki sağlanmıştır. Aynı

etki sade düşey elemanlar seçilerek hem zemin kat seviyesinde hem de terasta sağlanmıştır. Yapı, çevreye duyarlı duruşunu sergilerken aynı zamanda renk ve malzeme seçimi ile de çağdaş duruşunu ortaya koymuştur.

10. MALİYE KONUK EVİ, İSTANBUL, TÜRKİYE.
(ETKİSİZLEŞTİRME ve KARŞITLIK)

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Duyarlı	•	•	•					
Duyarsız				•	•	•	•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.18: yapının Tiyatro Caddesi cephesi.

Fotoğraf 4.19: yapının ara sokak cephesi.

Fotoğraf 4.20: yapının arka cephesi.

Fotoğraf 4.21: Tiyatro Caddesi.

Yapı, Divanyolu'ndan Marmara'ya inen Tiyatro Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Cepheye granit kaplama kullanılmış, ikinci kat silmesinden sonra konik cam bir kütle kullanılarak çevredekinden çok farklı bir etki ile yapının çağdaşlığı ortaya konmuştur. Çok büyük bir kütle olmasına karşın seçilen malzemeler ve sade cephe öğeleri ile nötr bir etki sağlanmıştır. Kullanılan cam kütle ile aynı zamanda yapının karşıtlık yönteminden de etkilendiğini söyleyebiliriz.

4.2.3. YORUMLAMA YÖNTEMİYLE TASARLANMIŞ ÖRNEKLER

11. BİR YAPI, VENEDİK, İTALYA (YORUMLAMA ve ETKİSİZLEŞTİRME)

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•	•	•		
Duyarsız							•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.22: yeni yapı, ön görünüş.

Fotoğraf 4.23: yeni yapı, genel görünüş.

Yapı, Venediğin Le Zattere sahilinde bulunmaktadır. Sade cephe öğeleri ve farklı renk seçimi ile çağdaşlığını ortaya koyan yapı aynı zamanda çevresiyle bir bütünlük sağlamıştır. Venedik binalarında sıkça görülebilen arkatlı zemin katlar, yine süslü

sütun başlıklarıyla bezenmiş üst katlardaki balkonlar yorumlanmış, sade kolonlar seçilerek tasarımda çağdaş bir etki sağlanmıştır. Yorumlama yöntemiyle tasarlanmış bu yapı sade cephe tasarımı, rasyonel modülasyonu ile aynı zamanda etkisizleştirme yöntemine de dahil edilebilir.

12. BİR YAPI, FLORANSA, İTALYA

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•	•	•	•	•
Duyarsız								

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.24: yeni yapı ile geleneksel yapı arasındaki ilişki.

Yapı, Floransa'nın tarihi merkezinde bulunmaktadır. Yeni yapı, cephe, kütle ve çevresel etkiler anlamında çevreye uyumlu bir tutum içindedir. Yapıda, Rönesans'ta kullanılan loca kavramı çağdaş bir şekilde yorumlanmıştır. Binayı yandaki Rönesans cephesinden kopartmak için yapılan çıkma ile yine çağdaş bir yorum getirilmiştir. Geleneksel cephedeki silmelerin devamı niteliğinde kesilerek devam eden ve giderek kaybolan profiller kullanılmıştır.

Fotoğraf 4.25: yeni yapı.

Fotoğraf 4.26: detay.

Fotoğraf 4.27: detay.

Fotoğraf 4.28: Floransa'nın ilk localı binası.

13. BİR YAPI, VENEDİK, İTALYA

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•	•	•	•	•	•
Duyarsız								

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.29: yapının Büyük Kanal'dan görünüşü.

Yapı, Venediğin en önemli kanalı olan Büyük Kanal üzerinde bulunmaktadır ve Yazarlar ve Editörler Derneğinin faaliyet binası olarak kullanılmaktadır. Doluluk boşluk oranları, pencere boyutları ve renk olarak çevreye uyumlu bir tavır sergileyen yapıda zemin katta sade kolonlar seçilmiştir. Bu son derece yalın arkat ve cephe seçimi çağdaş bir Venedik yapısı yorumu olarak karşımıza çıkmıştır. Bina, yükseklik anlamında iki bina arasında bir geçiş sağlamıştır, ana kütlemin saçak hizası ile soldaki binaya, çatıdaki cihannüma diye adlandırabileceğimiz mekan ile ise sağdaki binanın yüksekliğine uyum sağlamıştır.

**14. BİR YAPI, PADOVA, İTALYA.
(YORUMLAMA VE ETKİSİZLEŞTİRME)**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•					
Duyarsız				•	•	•	•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.30: yapının ön görünüşü.

Fotoğraf 4.31: sokak genel görünüşü.

Fotoğraf 4.32: sokak genel görünüşü.

Fotoğraf 4.33: yapı ve çevresi.

Fotoğraf 4.34: yeni yapı ve geleneksel yapı.

Yapı, yükseklik ve çevresel konum anlamında çevre binalarla uyumlu bir tutum sergilemiştir. Sokaktaki kemerli yapıları yorumlayarak zemin katta iki geniş kemer kullanmış, cepheyi parçalayarak çevredeki bina oranlarına yaklaştırmaya

çalışmıştır. Etraftaki sıvalı binalara karşın malzeme ve renk seçiminde farklı bir tutum sergileyen bina duruşunu hissettirmiş ve çağdaş tavrını

ortaya koymuştur.

4.3. KARŞITLIK (ZITTİNİ YAPMA) YÖNTEMİYLE TASARLANMIŞ ÖRNEKLER

**15. POMPİDOU SANAT MERKEZİ, PARİS, FRANSA
ROGERS ve PİANO, 1972-1976.**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı								
Duyarsız	●	●	●	●	●	●	●	●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.35: yapının görünüşü.

Fotoğraf 4.36: çevre dokusu.

Çevre dokusuyla tamamen zıt bir ilişki içinde olan yapı, inşa edildiği zaman çok büyük tartışmalara yol açmıştı, tasarlanan kütle, boyut olarak çok büyüktü, tüm taşıyıcı iskelet ve tesisat açıkta bırakılmıştı ve çevreye hiçbir şekilde

duyarlı bir yapı değildi. Yapıldığı zaman çok fazla tartışmaya yol açmış olsa da çağdaş bir yapı olarak Paris kentsel dokusuna damgasını vurmuş ve artık kabul görmüş bir yapıdır. Beğensek de beğenmesek de gelecek nesillere

aktarılabilecek günümüz değerlerinden biri haline gelmiş olan yapı halen olumlu ve olumsuz eleştiriler almaya devam etmektedir. Yapı sağlam duruşu ile çevreye duyarlı bir tavır sergilemekten çok kendi tavrını koymak, yumruğunu çarpmak niyetinde olmuştur.

**16. HAAS HAUS, VİYANA, AVUSTURYA
HANS HOLLEİN, 1987-1990 (KARŞITLIK VE YORUMLAMA)**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	●	●	●	●			●	
Duyarsız					●	●		●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

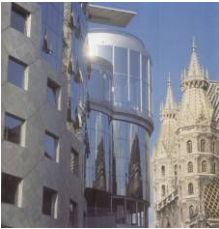
Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.37: meydandan görünüş.

St. Stephen Katedralinin baskın duruşuna karşılık kullanılan kontrast malzemeye yapıldığı senelerde Viyana'nın en çok tartışılan yapısı olmuştur. Karşıtlık yöntemiyle tasarlanan yapıdaki cam kulenin, katedralin kulelerine çağdaş bir

Fotoğraf 4.38: yeni yapı ve katedral.

Fotoğraf 4.39: yeni yapı ve katedral.

yorumla bir gönderme yaptığını söyleyebiliriz. Yapının cam yüzeyinde geleneksel dokunun yansımaları görüyoruz.

Fotoğraf 4.40: uzaktan görünüş.

Malzemenin duyarlı ve akıllı bir şekilde kullanıldığı binada bütünlüğün sağlandığını ve çağdaşlığının net bir şekilde sergilendiğini söyleyebiliriz.

**17. CARRE D'ART, NİMES, FRANSA
NORMAN FOSTER, 1987-93.**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	•	•	•					
Duyarsız				•	•	•	•	•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.41: yeni ve geleneksel bir arada.

Fotoğraf 4.42: çevre dokusu.

Karşıtlık yöntemiyle tasarlanan yapıda, cam ve çelik malzeme kullanılarak yalın ve saydam bir kütle etkisi verilmek istenmiştir.

Mükemmel yalınlıkta, saydam bir dikdörtgenler prizması şeklindeki yapıda çevrenin karakteristik iç avlu özelliği kullanılmış, tarihi dokuya duyarlı bir tavır sergilenmiştir. Kütle büyük de

olsa malzeme seçimi sayesinde çevre bütünlüğü bozulmamış ve çağdaş bir yapı olarak kentsel dokuda yerini almıştır.

**18. GALİCİA ÇAĞDAŞ SANATLAR MERKEZİ, SANTIAGO DE COMPOSTELA, İSPANYA
ALVARO SİZA, 1988-95. (KARŞITLIK ve YORUMLAMA)**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Duyarlı	●	●	●	●		●		●
Duyarsız					●		●	

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.43: genel görünüş.

Fotoğraf 4.44: görünüş.

Karşıtlık yöntemiyle tasarlanan yapıda aynı zamanda çevre dokuda görülen kütlelerin parçalanma etkisi çağdaş bir şekilde yorumlanmıştır. Geleneksel dokuda küçük pencere boşlukları olan sağır etkili kütlelere gönderme yapan yeni yapıda, sağır etkili kütleler tasarlanmıştır. Malzeme çevre dokuya uyumlu seçilmiş ancak uygulama şekli ve rengiyle yapının çağdaşlığını ortaya koymuştur. Çevreye

Fotoğraf 4.45: görünüş.

duyarlı yapı, kentsel bütünün içinde yerini sağlam bir şekilde almış günümüzün damgasını vurmuştur.

**19. LOUVRE MÜZESİ GİRİŞ PİRAMİDİ, PARİS, FRANSA
IOEH MİNG PEİ, 1989.**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı								
Duyarsız	●	●	●	●	●	●	●	●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

fotoğraf 4.46: genel görünüş.

fotoğraf 4.47: görünüş.

Louvre Müzesinin giriş fuayesini örten cam piramit tarihi dokuya işlenmiş çağdaş bir öğe olarak karşımıza çıkıyor. Çevre ve kütle etkileri olarak tamamıyla zıt bir etki yaratan yapı Sarayın kütesine karşın şeffaf malzeme seçimiyle kütesini hafifletmiş ve çağdaş duruşunu ortaya koymuştur.

**20. MURCIA BELEDİYE SARAYI EK BİNASI, MURCIA, İSPANYA
RAFAEL MONEO, 1991-98.**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	●	●	●	●		●		
Duyarsız					●		●	●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

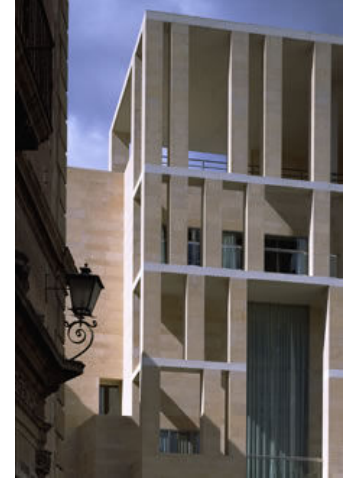
Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

fotoğraf 4.48: meydan cephesi.

fotoğraf 4.49: meydan cephesinden detay.

Fotoğraf 4.50: Cardenal Belluga meydanı genel görünüş.

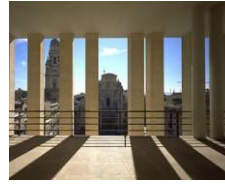

fotoğraf 4.51: yapının balkonundan meydana bakış.

Yapı İspanya'nın tarihi ortaçağ kentlerinden biri olan Murcia'nın en önemli ve prestijli meydanı olan Cardenal Belluga meydanında bulunmaktadır. Meydanın doğu cephesinde 16. yy.da yapılmış çok etkili bir katedral, güney cephesinde 1768 yılında inşa edilmiş Kardinal Sarayı mevcuttur. Meydanın kuzey cephesi ise 18. yy. konut yapılarından oluşmaktadır,

fotoğraf 4.52: yapının balkonundan meydana bakış.

fotoğraf 4.53-4.54: yapının balkonundan meydana bakış.

fotoğraf 4.55: iç mekan.

fotoğraf 4.56-4.57: balkon.

kullanarak çağdaş karakterini net bir şekilde ortaya koymuştur. Yapı çevreyle olan cephe sürekliliğini sağlamamış olsa da çevrenin bütünlüğünü bozmamıştır.

zemin kat seviyesinde kafeteryaların olduğu bu binalar meydana canlılık katmaktadırlar. Yapının içinde bulunduğu çevre oldukça baskın karakterli

yapıların oluşturduğu bir çevredir. Seçilen sade cephe tasarımı ve uyumlu malzeme ile

çevresine son derece saygıyla yaklaşan bina, cephede farklı boşluk oranları ve farklı bir renk

**21. CARTIER ÇAĞDAŞ SANATLAR VAKFI, PARİS, FRANSA
JEAN NOUVEL ve EMANUEL CATTANI ET ASSOCIÉS, 1994.
(KARŞITLIK VE ETKİSİZLEŞTİRME)**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Duyarlı	●		●					
Duyarsız		●			●	●	●	●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.58: ön görünüş.

Nouvel'in tanımıyla iç ve dış arasındaki bariyerin kaldırılmasını hedefleyen daimi bir arayış, bir saydamlık çalışması olan yapıda cam kullanılmış ve şeffaf bir cephe etkisi yaratılmıştır. karşıtlık yöntemiyle tasarlanan

Fotoğraf 4.59: yan görünüş.

Fotoğraf 4.60: yeni yapı geleneksel yapı ilişkisi.

yapıda cephe etkisi olarak sade ve nötr bir etki de elde edildiğini söylemek yanlış olmaz.

**22. ARA PACİS MÜZESİ, ROMA, İTALYA
RİCHARD MEIER & PARTNERS, 1995-2006.**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı			●					
Duyarsız	●	●		●	●	●	●	●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

fotoğraf 4.61: Ara Pacis Müzesi genel görünüş.

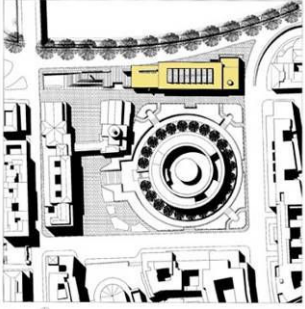
Yapı Roma'nın tarihi merkezine 1930'lardan sonra yapılan ilk modern yapıdır.

fotoğraf 4.62: köprüden görünüş.

M.Ö. 9 yüzyıldan kalma Roma barışı için inşa edilmiş Ara Pacis sunak Anıtı'nı muhafaza etmek için tasarlanmıştır. Tevere nehri kıyısında, Cavour köprüsü

yakınlarında Augusto İmparatore meydanında bulunmaktadır. Malzeme olarak cam, beton ve bej Roma traverteni kullanılmıştır. Nehir cephesinde 13,5 m. yüksekliğinde, 50 m. uzunluğunda camdan adeta bir perde duvar kullanılmıştır. Karşıtlık yöntemiyle tasarlanan yapıda sadece yükseklik faktörü çevreyle uyumlu seçilmiştir. Yapı,

Çizim 4.1: vaziyet planı.

fotoğraf 4.63: giriş.

fotoğraf 4.64: iç mekan.

fotoğraf 4.65: atlar, sunak.

yaratılan kütle ve cephe etkisiyle olsun, seçilen malzemenin kullanımıyla olsun çağdaş duruşunu son derece net bir şekilde ortaya koymuştur.

23. DANCING HOUSE, PRAG, ÇEK CUMHURİYETİ
FRANK O. GEHRY, 1996. (KARŞITLIK VE YORUMLAMA)

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı			•				•	
Duyarsız	•	•		•	•	•		•

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

fotoğraf 4.66: bina, genel görünüş.

fotoğraf 4.67: cam kule.

fotoğraf 4.68: yapının nehir cephesi.

İkinci Dünya Savaşında yıkılan bir binanın yerine yapılan “Dancing house”, ING adlı Hollanda firması için yaptırıldı. Binanın köşesindeki biri cam diğeri beton kuleler dans eden bir çifti anımsattıkları için Ginger Rogers ve Fred Astaire’den esinlenilerek “Ginger ve Fred” olarak anılmaya başlandılar.

Karşıtlık yöntemiyle tasarlanmış yapıda yükseklik dışında kütle ve çevre etkileri anlamında zıt kararlar alınmıştır. Yapı, dikkat çekici cam kütesi ile çağdaşlığını net

fotoğraf 4.69: Koruna house, PRAG.

bir şekilde ortaya koymuştur. Aynı zamanda köşede kullanılan beton kule, yine Prag'da bulunan Koruna House'ın çağdaş bir yorumu olarak karşımıza çıkmaktadır, bu yüzden yorumlama yönteminden de etkilenildiğini söyleyebiliriz.

fotoğraf 4.70:beton kuleden detay.

fotoğraf 4.71:cam kuleden detay.

**24. BÜRO BİNASI, PRAG, ÇEK CUMHURİYETİ.
(KARŞITLIK VE ETKİSİZLEŞTİRME)**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Duyarlı	●	●	●	●				
Duyarsız					●	●	●	●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.72: ön görünüş.

Karşıtlık yöntemiyle tasarlanan yapının cephesinde cam paneller kullanılmıştır. Tarihi çevrede son derece yalın bir cephe tasarımı düşünülmüş, karşıt bir tavır sergilendiği halde, malzemenin yansıtıcı ve şeffaf özelliği sayesinde dokunun yansımaları sağlanmış ve hafif bir kütle etkisi verilmiştir. Çağdaş duruşunu ortaya koyan yapı aynı zamanda çevreye duyarlı duruşunu da belli etmiştir.

25. TİYATRO BİNASI, PRAG, ÇEK CUMHURİYETİ.

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık								
Duyarlı	●	●	●	●				
Duyarsız					●	●	●	●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

Fotoğraf 4.73: yeni yapı ve geleneksel yapının cadde görünüşü.

Fotoğraf 4.74: yeni yapı ve geleneksel yapı, yakın plan.

Fotoğraf 4.75: cam cephe ve geleneksel dokunun yansımaları.

Karşıtlık yöntemiyle tasarlanan yapı iki bölümden oluşmaktadır. Birincisi karşı köşedeki eski Opera binasının ağır kütesine gönderme yapan kalın cam malzemedен oluşan sağır bir kütedir.

İkincisi ise şeffaf yalın cam cepheden oluşan bölümdür. Seçilen yalın cam cephe etkisi ile tarihi dokunun yansımaları sağlanmış ve duyarlı bir tavır sergilenmiştir. Çevreyle bütünlük sağlanmış ve çağdaş tavır net bir şekilde ortaya konmuştur.

**26. KUNSTHAUS SANAT MERKEZİ, GRAZ, AVUSTURYA
PETER COOK ve COLIN FOURNIER, 2003.**

Yapılaşmayı etkileyen ana unsurlar	ÇEVREYE İLİŞKİN		KÜTLEYE İLİŞKİN		CEPHEYE İLİŞKİN			
	Konum	Bütünlük	Yükseklik	Genişlik ve Derinlik	Oran	Malzeme	Renk	Süreklilik
Ana Unsurlara duyarlılık			●					
Duyarlı			●					
Duyarsız	●	●		●	●	●	●	●

TARİHİ ÇEVREDE YENİ YAPILAŞMA UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME TABLOSU

Konum: yerleşme dokusu, parsel büyüklükleri ve parsel içindeki konumu kapsar.

Bütünlük: doğal ve yapılı çevreyle sağlanan bütünlüğü kapsar.

Süreklilik: cephe etkisini yaratan unsurların sürekliliğini kapsar.

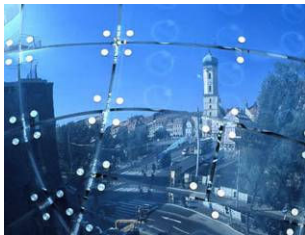
fotoğraf 4.76: genel görünüş.

fotoğraf 4.77: genel görünüş.

fotoğraf 4.78: giriş cephesi.

fotoğraf 4.79: detay.

fotoğraf 4.80: detay.

Bina, Avusturya'nın ikinci büyük şehri olan Graz'ın 2003 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi üzerine yapılmıştır. Yapı, yarı saydam plastik esaslı mavi prefabrik panellerle kaplanmıştır. Söz konusu panellerin içinde bir yazılım tarafından geliştirilmiş, hareketli görüntüler oluşturacak şekilde yönetilen neon aydınlatma elemanları bulunmaktadır. Uygulama aşamasında, yapının dış

fotoğraf 4.81-4.82-4.83: iç mekan.

kabuğu üç boyutlu olarak modellenmiş ve parçalara bölünmüştür. Fabrika ortamında üretilen parçalar şantiyeye montajı yapılmak üzere getirilmişlerdir. İrrasyonel formu şaşırtıcı bir etki yaratmaktadır, malzeme seçimi, kütle ve çevresel etkiler anlamında çevreyle hiçbir şekilde uyum içinde olmayan bina sadece yükseklik anlamında çevreye uymaktadır. Çağdaşlığı hiçbir şekilde tartışılmayan yapı, sanat merkezi olarak Graz şehrine hizmet vermeye başarılı bir şekilde devam etmektedir.

4. BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tarihi çevre, geçmişimizin bir parçası ve kent kimliğimizi yaratan en önemli unsurdur. Kültürel ve mimari mirasımıza sahip çıkarak, günümüzün kültürüne dair değerlerin katılımıyla, gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak çok önemlidir. Tarihi çevrelerin barındırdığı tarihsellik, estetik, teknik, süreklilik ve özgünlük değeri gibi özellikleri çok önemlidir, bu değerlerin yitirilmemesi ve korunmaları gerekir.

Kültürel kimliğini korumanın önemini anlayan ülkelerde koruma bilinci gelişmeye başlamış, gerçekleştirilen bilimsel toplantılar sonucu alınan evrensel kararlar sayesinde çağdaş koruma bilinci oluşmaya başlamış ve tüm dünyada konunun önemi kavranmaya başlanmıştır. 20. yüzyılın ortalarında ülkemizde de evrensel kararlar kabul görmüş, uygulamaya geçilmesi o kadar kolay olmamıştır ancak yine de yasal düzenlemelerin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.

Koruma bilincinin oluşması aynı zamanda bu çalışmanın konusu olan tarihi dokuda yeni yapılaşma açısından da önemlidir. Yapılı çevrenin gün geçtikçe değişime uğraması son derece doğaldır, bu değişimi kontrol etmek ve doğru yönlendirmek koruma bilinciyle olur ve engellemeye çalışmaktan çok daha gerçekçi ve sağlıklı bir yaklaşımdır.

Ülkemizde, koruma bilincinin yeterince oluşmamış olması, kültürel değişim, yapı bakım ve onarım faaliyetlerinin masraflı olması, çarpık kentleşme, göç sorunu, izlenen yanlış politikalar, imar hareketleri sonucu tarihi bölgelerimizin yıprandığını görüyoruz. Kısıtlı olan maddi kaynaklar ve uzman personelin olmayışı olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Koruma mevzuatıyla ilgili Osmanlıdan süregelen bir süreç mevcuttur. Cumhuriyet döneminde ise 1973 yılında çağdaş koruma ilkelerine uyarak korumanın parsel ölçeğinden çevre ölçeğine taşındığını ve sit kavramının tanımlandığını, 1983 yılında da artık sit alanlarındaki koruma kararlarının koruma imar planlarına bağlandığını ve bütüncül bir yaklaşım sergilendiğini söyleyebiliriz. Bugün gelinen noktaya bakılacak

olursa en son çıkan yasal düzenlemelerle devlet desteğinin arttırıldığını, vergi muafiyetlerinin yeniden düzenlendiğini ve yerel yönetimlere bazı yetki ve sorumluluklar verilerek mali katkıların sağlandığını görürüz. Bu gelişmeleri ve konuya duyarlılığın artmasını görmek sevindirici ancak yeterli değildir.

Tarihi çevre koruma ve tarihi çevrede yeni yapı tasarımı konusunda ülkemizde gelinen seviyeyi, eğitim ve bilinçli bir kamuoyu yaratarak daha da ileriye taşımak ve daha da olumlu sonuçlara ulaşabileceğinin altını çizmek uygun olacaktır. Sadece kamuoyu değil, aynı zamanda devlet organlarının, yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin de konuya eğilmeleri gereklidir. Bakım ve sağlıklılaştırma eylemlerinin masraflı olduğu kabul edilirse devlet tarafından ekonomik ve teknik desteğin devamının ve arttırılmasının şart olduğunu söyleyebiliriz. Denetleme mekanizmalarının güçlendirilmesi ve yasaların uygulanması şarttır.

Dünyada ve ülkemizde de konuyla ilgili yasal düzenlemeler yüzyılın ortalarından itibaren süregelse de, bilimsel toplantıların, konuyla ilgili tartışmaların ve sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının devam ettiğini görmek umut vericidir. Bu konunun öneminin dünyada anlaşılması ve ön planda tutulması çok önemlidir.

Bu çalışmada, tarihi dokuda yeni yapılaşma uygulamalarının irdelenmesine ve yorumlanmasına çalışılmış, konu ile ilgili göz önünde bulundurulması gereken mevzuatlar, yasalar, ilkeler ve unsurlara dikkat çekilmek istenmiştir. Bu sayede günümüzde artık tüm dünyada ve ülkemizde de gündemde olan bu konunun önemi vurgulanmak istenmiştir.

Tarihi dokuda yeni yapılaşma konusu her ne kadar yasalar veya evrensel kararlar ya da ülkemizde olduğu gibi Kentsel Tasarım Rehberi veya Koruma Amaçlı İmar Planlarıyla sınırlandırılmak istense de, konunun, mimarın yetenek, bilgi birikimi, görsel hafıza, deneyim ve hayal gücüyle çok ilintili olduğunu biliyoruz.

Tarihi dokuda yeni yapı tasarımında mimarın tercih ettiği yöntemi sınırlamak çok doğru olmasa da, dikkat edilmesi gereken ilkeleri hatırlatmak yanlış olmayacaktır. Gerekli çevre analizlerinin yapılması, tarihi çevrenin bir tasarım verisi olarak kabul edilip, yapılan tercihlerin her zaman tarihi çevreye saygı çerçevesinde yapılması gerekmektedir. Yeni tasarımın çağdaş mimariyi yansıtır, özgünden kolayca ayırt

edilebilir olması çok önemlidir. Gelecek nesillere aktarılması için günümüzden kattığımız değer de budur. Ayrıca gabari, yerleşme dokusu, malzeme, renk, doku, kütle ve çevre ilişkisinin analiz edilmiş olması da çok önemlidir.

Tarihi dokuda sergilenecek yaklaşımı sınırlamak ve belirlemek çok kolay değildir. Ancak dünyada sergilenen tutumun gün geçtikçe değiştiğini söylemek yanlış olmaz. Uyumlu ama kişilikli, çağdaş yapılar yapmaktan, doğru oranların, doğru rengin, doğru malzemenin seçiminden bahsedilmektedir. Teknoloji geliştikçe malzeme ve mimarinin sunduğu seçenekler de artmaktadır. 1980lerin sonlarında Louvre Müzesinin bahçesine cam bir piramit inşa eden yaklaşım aykırı kabul edilirken, günümüzde bu tür yaklaşımların varlığı kabul görmektedir. Önemli olan sergilenen yaklaşımın ve seçilen yöntemin yukarıda hatırlatılan ilkeleri sağlamasıdır.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- AHUNBAY, Z. 1996. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, YEM Yayınları, İstanbul.
- BARBANENTE A. e STANGHELLINI S. e ZITO V. 1987. Esperienze di Recupero Urbano ed Edilizio, Consiglio Nazionale delle Ricerche Istituto per la Residenza e le Infrastrutture Sociali, Bari.
- BEKTAŞ C. 2001. Koruma Onarım, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Dünya Mirası İstanbul, Gelişmeler-Sorunlar-Çözüm Önerileri teknik kongre, 10 Şubat 2006 İTÜ Taşkışla, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, İstanbul, Nisan 2006.
- FEİLDEN B. M. 1982. Conservation of Historic Buildings: Technical studies in the arts, archeology and architecture, Butterwort Scientific, London.
- İstanbul Dünya Mirası Sit Alanı ICOMOS/UNESCO Ortak Uzman Heyeti İnceleme Raporu, 6-11 Nisan 2006, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, İstanbul, Aralık 2006.
- KUBAN D. Kasım 2000. Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık boyutu kuram ve uygulama, YEM Yayınları, İstanbul.
- KUBAN D. Haziran 2001. Türkiye’de Kentsel Koruma Kent tarihleri ve Koruma Yöntemleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- MADRAN E. ve ÖZGÖNÜL N. 2005. Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.
- PEARCE D. 1989. Conservation Today, Routledge, London & New York.
- ROSSİ A. 1995. L’Architettura della Citta, CittaStudiEdizioni.
- Son Yasal Düzenlemelerde Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması ve Yerel Yönetimler El Kitabı, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları/3035, 2005.
- Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri 1, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Enstitüsü Yayınları:1, 1963, İstanbul.
- Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri 2, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Enstitüsü Yayınları:2, 1969, İstanbul.

- Yasal Düzenlemelerde Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması ve Yerel Yönetimler, Koruma Mevzuatı, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları/3035, 2005.
- YILDIRIM S. 1996. Kentsel & Mekansal Yapı Çözümlemesi Kent Oluşum Kuramları & Kent Çözümlemesinde Temel Dizgeler, Edirne Kent Kurgusu & Mekansal Yapı Çözümlemesi, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Makaleler

- AKIN N. ve BATUR A. “Kentsel Korumada Cephe Sürekliliği: Konuralp Örneği”, MİMARİST Üç Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi, Dosya: Tarihi Çevrede Yapılaşma, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, Yıl:3, Sayı:10, Kış 2003, s.68.
- ÇUKURÇAYIR A. “1950 Sonrasında Kentleşme ve İmar Uygulamaları”, Belediye Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 6, Aralık 1995, s. 22-29.
- DAĞISTAN ÖZDEMİR M. “Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış”, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 2005-1, sayı:31 s.20.
- ELDEM N. “Tarih Bilinci ve Çağdaş Kişilik”, Arredamento Dekorasyon, Mayıs 1992, s. 100-101.
- İNCEDAYI D. “Koruma, Paylaşım Bilincidir-Bologna’da kent koruma uygulaması”, Yapı dergisi İstanbul Müze-kent projesi bağlamında gözlemler eki, İstanbul, Mart 2006, s.15.
- KARADENİZ C. “İskoçya ve Edinburgh”, Yapı dergisi İstanbul Müze-kent projesi bağlamında gözlemler eki, İstanbul, Mart 2006, s.15.
- KİPER P. “Koruma Amaçlı İmar Planı Kavramına Eleştirel Bir Bakış”, Planlama 2005/1, Sayı 31, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, s.26.
- TANKUT G. “Doğal ve Tarihi Çevrenin korunması: Sorunlar ve Olası Çözümler”, Planlama 2005/1, Sayı 31, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, s.9.
- UYAR H.“Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe”, Aydınlanma 1923, yıl 8, sayı 51, Kış 2004.

Dergiler

- MİMARİST Üç Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi, Dosya: Tarihi Çevrede Yapılaşma, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, Yıl:3, Sayı:10, Kış 2003
- YAPI DERGİSİ İSTANBUL MÜZE-KENT PROJESİ BAĞLAMINDA GÖZLEMLER EKİ, İstanbul, Mart 2006
- BELGELER 5, Uluslararası Belgeler Föyü, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Aralık 2005
- BELGELER 8, Uluslararası Belgeler Föyü, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Kasım 2006
- PLANLAMA 2004/4, Sayı 30, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını
- PLANLAMA 2005/1, Sayı 31, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını
- PLANLAMA 2006/2, Sayı 36, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını

Tezler

- AYDIN E. 1998, Tarihi Çevre İçindeki Yeni Yapılaşmaların Uygulama Sonuçları, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ALTINYILDIZ N. 1997, Tarihsel Çevreyi Korumanın Türkiye'ye Özgü Koşulları (İstanbul 1923-1973), İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- ERGİNOĞLU K. 1996, Tarihi Çevrede Yeni Yapı Tasarımı, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ONUR H. 1991, Korunması Gerekli Mimari Anıtlara Ek Yapı Tasarımında İlkeler, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- ÖZTÜRK M.Y. 1994, Koruma Amaçlı İmar Planlarının Yapımı ve Bunların Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunların İrdelenmesi ve Öneriler, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- SUDA DOĞRUSÖZ N. 1994, Tarihi ve Özgün Çevrelerden Yeni Yapı Sorunu ve "İnfil" Olgusuna Farklı Yaklaşımlar, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- TEZCAN E.Ö. 1999, Özgün Çevrelerde Tarihi ve Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği ve Yeni Binaların, Kent Kimliği ve Kentsel Süreklilik Üzerindeki Etkileri, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ULUŞAHİN H. 1992, Korunması Gerekli Bina ve Çevrelere Yapılan Eklerin Değerlendirilmesi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÖZHEKİM Y. 2006, Boğaziçi'ndeki yerleşmelerin yasal mevzuat yönünden değerlendirilmesi, MSGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Web Siteleri

- <http://www.mimarlarodasi.org.tr> (Mimarlar Odası Genel Merkez resmi web sitesi)
- <http://www.international.icomos.org/home.htm> (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi resmi web sitesi)
- <http://www.tarihi kentler birligi.org/> (Tarihi Kentler Birliği resmi web sitesi)
- <http://www.historic-towns.org/> (Avrupa Tarihi Kentler Birliği resmi web sitesi)

Diğer Kaynaklar

- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (İMP) tarafından hazırlanan Tarihi Yarımada Genel Tipoloji Envanteri ve Kentsel Tasarım Rehberi.

FOTOĞRAF KAYNAKLARI

Fotoğraf 4.1: yeni yapı, genel görünüş. -Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Kürsüsü Arşivi.

Fotoğraf 4.2: tarihi doku içindeki beyaz sıvalı yeni yapı, çevresiyle genel görünüş. - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Kürsüsü Arşivi.

Fotoğraf 4.3: yapının Repubblica meydanından görünüşü.-İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.4: yeni yapının çevresiyle genel görünüşü. -Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Kürsüsü Arşivi.

Fotoğraf 4.5: yapının ana caddeye bakan cephesi.-Contemporary European Architects Volume I, Wolfgang Amsonet, Benedikt Taschen, 1994, s.62.

Fotoğraf 4.6: yapının genel görünüşü-http://rasecca.blogspot.com/2005/03/28bonjour-tristesse-berlin-_alvaro-siza-vieira

Fotoğraf 4.7: yapının cadde cephesi.- www.shca.com

Fotoğraf 4.8: terastan görünüş.- www.hydrotechusa.com

Fotoğraf 4.9: tarihi doku ve yapı.-www.arup.com

Fotoğraf 4.10: yapının bahçesi. - www.shca.com

Fotoğraf 4.11: iç mekân. - www.shca.com

Fotoğraf 4.12: bahçe. - www.shca.com

Fotoğraf 4.13: bahçeye bakan arkatlı geçiş. - www.shca.com

Fotoğraf 4.14: yapının İstiklal caddesi cephesi. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.15: yapının Meşrutiyet caddesi cephesi. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.16: yapının ön cephesi. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.17: yapının ön cephesi. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.18: yapının Tiyatro Caddesi cephesi. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.19: yapının ara sokak. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.20: yapının arka cephesi. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.21: Tiyatro Caddesi. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.22: yeni yapı, ön görünüş. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.23: yeni yapı, genel görünüş. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.24: yeni yapı ile geleneksel yapı arasındaki ilişki.-Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.

Fotoğraf 4.25: yeni yapı. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.

Fotoğraf 4.26: detay. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.

Fotoğraf 4.27: detay. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.

Fotoğraf 4.28: Floransa'nın ilk localı binası. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.

Fotoğraf 4.29: yapının Büyük Kanal'dan görünüşü.. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.30: yapının ön görünüşü.. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.31: sokak genel görünüş. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.32: sokak genel gör. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.33: yapı ve çevresi. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.34: yeni yapı ve geleneksel yapı. -İdil Kanat Duralı Arşivi.

Fotoğraf 4.35: yapının görünüşü.-www.greatbuildings.com

Fotoğraf 4.36: çevre dokusu. -Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Kürsüsü Arşivi.

Fotoğraf 4.37: meydandan görünüş.-www.greatbuildings.com

Fotoğraf 4.38: yeni yapı ve katedral. -Contemporary European Architects Volume I, Wolfgang Amsonet, Benedikt Taschen, 1994, s.124.

Fotoğraf 4.39: yeni yapı ve katedral. -www.greatbuildings.com

Fotoğraf 4.40: uzaktan görünüş. -www.greatbuildings.com

Fotoğraf 4.41: yeni ve geleneksel bir arada. -www.fosterandpartners.com

Fotoğraf 4.42: çevre dokusu. -www.fosterandpartners.com

Fotoğraf 4.43: genel görünüş. -Contemporary European Architects Volume IV, Philip Jodidio, Taschen, 1996, s.158.

Fotoğraf 4.44: görünüş. -Contemporary European Architects Volume IV, Philip Jodidio, Taschen, 1996, s.159.

Fotoğraf 4.45: görünüş. -Contemporary European Architects Volume IV, Philip Jodidio, Taschen, 1996, s.161.

Fotoğraf 4.46: genel görünüş.-www.yapi.com.tr

Fotoğraf 4.47: görünüş. -www.yapi.com.tr

Fotoğraf 4.48: meydan cephesi.-www.ducciomalagamba.com

Fotoğraf 4.49: meydan cephesinden detay. -www.ducciomalagamba.com

Fotoğraf 4.50: Cardenal Belluga meydanı genel görünüş.-www.pueblos-espana.org
Fotoğraf 4.51: yapının balkonundan meydana bakış. -www.ducciomalagamba.com
Fotoğraf 4.52: yapının balkonundan meydana bakış. -www.ducciomalagamba.com
Fotoğraf 4.53: yapının balkonundan meydana bakış. -www.ducciomalagamba.com
Fotoğraf 4.54: yapının balkonundan meydana bakış. -www.ducciomalagamba.com
Fotoğraf 4.55: iç mekan. -www.ducciomalagamba.com
Fotoğraf 4.56: balkon. -www.ducciomalagamba.com
Fotoğraf 4.57: balkon. -www.ducciomalagamba.com
Fotoğraf 4.58: ön görünüş. -www.galinsky.com
Fotoğraf 4.59: yan görünüş. -Contemporary European Architects Volume I, Wolfgang Amsonet, Benedikt Taschen, 1994, s.135.
Fotoğraf 4.60: yeni yapı geleneksel yapı ilişkisi. -Contemporary European Architects Volume I, Wolfgang Amsonet, Benedikt Taschen, 1994, s.136.
Fotoğraf 4.61: Ara Pacis Müzesi genel görünüş. –www.travel.nytimes.com
Fotoğraf 4.62: köprüden görünüş. –www.arcspace.com
Fotoğraf 4.63: giriş. –www.arcspace.com
Fotoğraf 4.64: iç mekan. –www.arcspace.com
Fotoğraf 4.65: atlar, sunak. –www.arcspace.com
Fotoğraf 4.66: bina, genel görünüş.-www.galinsky.com
Fotoğraf 4.67: cam kule. -www.galinsky.com
Fotoğraf 4.68: yapının nehir cephesi. -www.galinsky.com
Fotoğraf 4.69: Koruna house, PRAG. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.
Fotoğraf 4.70: beton kuleden detay. -www.galinsky.com
Fotoğraf 4.71: cam kuleden detay. -www.galinsky.com
Fotoğraf 4.72: ön görünüş. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.
Fotoğraf 4.73: yeni yapı ve geleneksel yapının cadde görünüşü. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.
Fotoğraf 4.74: yeni yapı ve geleneksel yapı, yakın plan. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.
Fotoğraf 4.75: cam cephe ve geleneksel dokunun yansıması. -Prof. Dr. Oğuz Ceylan Arşivi.
Fotoğraf 4.76: genel görünüş. -www.galinsky.com

Fotoğraf 4.77: genel görünüş.-www.kunsthhaus.at

Fotoğraf 4.78: giriş cephesi. -www.kunsthhaus.at

Fotoğraf 4.79: detay. -www.kunsthhaus.at

Fotoğraf 4.80: detay. -www.kunsthhaus.at

Fotoğraf 4.81: iç mekan. -www.kunsthhaus.at

Fotoğraf 4.82: iç mekan.-www.galinsky.com

Fotoğraf 4.83: iç mekan. -www.kunsthhaus.at

ÇİZİM KAYNAKLARI

Çizim 4.1: vaziyet planı. –www.abitare.corriere.it

ÖZGEÇMİŞ

İstanbul Özel İtalyan Lisesinden mezun olan İdil Kanat Duralı, lisans eğitimine Venedik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde (IUAV Istituto Universitario di Architettura Venezia) başlamış (1994-95), Mimar Sinan Üniversitesinde tamamlamıştır (Temmuz, 2001). Yüksek lisans eğitimini ise, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Sorunları Lisansüstü Programında yapmış olduğu “Tarihi Çevre’de Yeni Yapılaşma Örneklerinin İrdelenmesi” adlı tez çalışmasıyla tamamlamıştır (Eylül, 2007). Mesleki çalışmalarını 2002 yılından beri çalışmakta olduğu İSTON A.Ş. Mimari Ofisinde sürdürmektedir.

ÜYE OLDUĞU KURULUŞLAR

TMMOB Mimarlar Odası

İtalyan Liseliler Derneği